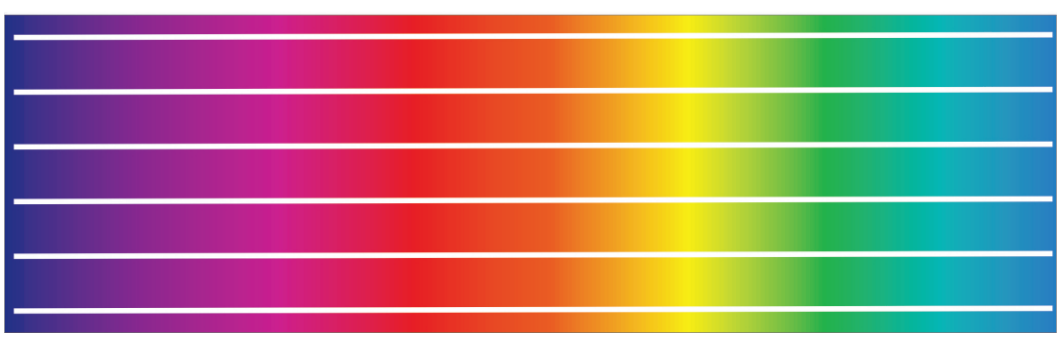
Eşref ADALI

Rodos

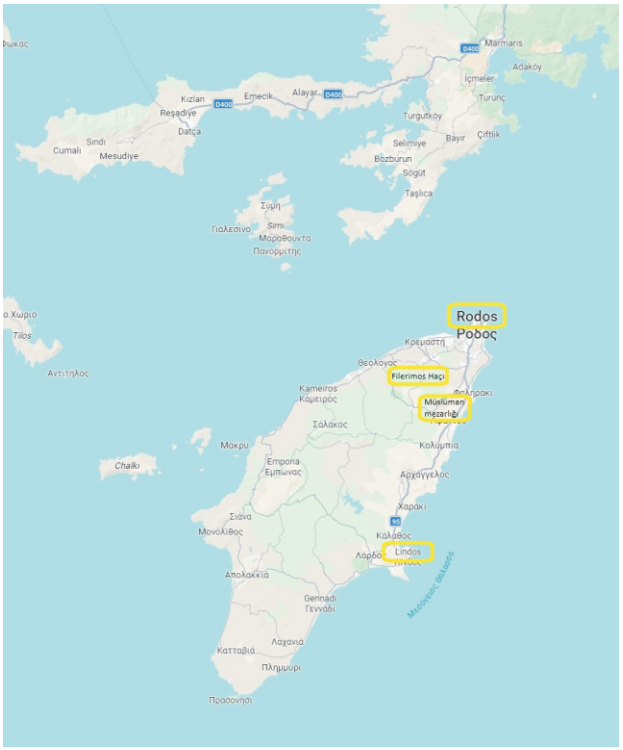

Sunuş

Sevgili arkadaşım Alpaslan Aksoy, yıllardır beni Rodos'a götürmeye çalışır ancak koşullar bir türlü elvermedi. Sonunda 2026 Eylül 21'de gidebildik. İstanbul'dan Marmaris'e arbayla ve daha sonra gemi ile Rodos' ulaştık. Bir hafta süren bu tatil ve gezide özellikle Tapınak Şövalyeleri ve Osmanlının izlerini görme olanağım oldu. Aslına bakarsanız Ada'da Yunan izi çok az. Ada'da yaşayanların çoğu da Yunan değil. Konuştuğumuz birkaç kişi 1947'den sonra adaya gelen Yunanlardan rahatsızlar. Adada Yunan kültürüne ilişkin lokanta ve tavernalar çok sayıda. Bunlar benim için ilginç olmayan şeyler.

II - Sunuş

Bu kitapta özellikle Rodos Kale içini tanıtmaya çalışacağım. Ardından Rodos adasında görmeye gittiğimiz Lindos ve Filerimos Haçı'a ilişkin bilgiler vereceğim. Rodos adasında haritasında gördüğüm yerleri, adanın haritasında görebilirsiniz.

Rodos Adası

İçindekiler

Sunuş 2

Rodos Adası 1

Etimoloji 2

Tarihçe 2
- Tarih Öncesi Dönemler 2
- Klasik Dönem 3
- Helenistik Dönem 3
- Roma Dönemi 5
- Doğu Roma Dönemi 6
- Haçlı dönemi 7
- Osmanlı Dönemi 7
- İtalya İşgal Dönemi 9
- II. Dünya Savaşı 10
- Günümüz Dönemi 10

Coğrafya 11

Biyoçeşitlilik 11

Demografi ve Din 11

Ekonomi 12

Rodos Kenti 13

Tarihçe 14

Hospitalier Şövalyeleri 15

Rodos Kentinde Görülecek Yerler 16
- Mandraki Limanı (Rodos Heykeli) 16
- Surlar ve Kaleler 18
- Büyük Üstatlar Sarayı 20
- Hafız Ahmet Ağa Kütüphanesi 22
- Fethi Paşa Saat Kulesi 23
- Rodos Süleymaniye Medresesi 24
- Rodos Süleymaniye Camisi 25
- Hacı Mehmed Ağa Camisi 26
- İbrahim Paşa Camisi 27
- Mustafa Paşa Camisi (Sultan Mustafa Camisi) 29
- Aş Evi (İmaret) 30
- Çeşmeler 30
- Murat Reis Camisi ve Külliyesi 36

Lindos 39

Filerimos Haçı 43

Rodos Adası

Rodos On İki Adaların en büyüğüdür ve bunların merkezi sayılır. Rodos, küçük Meis adası göz ardı edilirse Türkiye'ye en yakın adadır. Bozburun'a uzaklığı 18 Km'dir. Marmaris Rodos arası yaklaşık 45 Km'dir.

Rodos'un yönetimi 1947 yılında Yunanistan'a geçmiştir. Günümüzde 125.000 kişinin yaşadığı adada, nüfusun 1/3'ü Arnavut kökenlidir; 5000 kadar Türk, Türk mahallesinde yaşamaktadır.

Rodos, çeşitli lakaplarla anılır: Koruyucu güneş tanrısı Helios'a atfen "Güneş Adası"; "İnci Ada"; ve 1310'dan 1522'ye kadar adayı yöneten Kudüs Aziz Yuhanna Şövalyeleri'ne (Hospitalier Şövalyeleri) atfen "Şövalyeler Adası".

2 - Rodos Adası

Rodos, Antik Dünya'nın Yedi Harikası'ndan biri olan Rodos Heykeli (Colossus) ile ün kazanmıştır. Rodos Heykeli'nin Helen olmayan ve Argos'tan gelen denizci bir kavim olan Dorlar tarafından yapıldığı bilinmektedir.

Etimoloji

Ada, tarihi boyunca Rodos olarak anılmıştır. Adanın adı, antik çağda çok sayıda yılana ev sahipliği yapmış olması nedeniyle, Fenike dilinde "yılan" anlamına gelen "erod" sözcüğünden türemiş olabilir.

Tarihçe

Rodos'un geçmişi aşağıda, zaman dilimlerine bölünerek anlatılmıştır:

Tarih Öncesi Dönemler

Adanın kuzeydoğusundaki Kalythies mağarasında bulunan kalıntılardan anlaşıldığı üzere, Geç Neolitik Çağ'ında insanların yaşadıkları anlaşılmıştır. MÖ 3000 yılın sonunda, Erken Tunç Çağı'nda, Rodos'ta kentsel yerleşimlerin olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan biri olan Asomatos, adadaki bilinen en eski kentsel merkezdir. Asomatos'ta bulunan ördek biçimli vazolar, bu dönemde adanın hem Kıbrıs hem de Ege bölgesindeki diğer yerlerle temas halinde olduğunu göstermektedir. Bu buluntular Rodos'a ilk gelenlerin Anadolu'dan gelen Kayalılar olduğunu göstermektedir.

Orta Tunç Çağı'nda adaya Girit adasından Fenikeliler ve Minoanlar gelmiştir. Dolayısıyla bu toplumların izleri görülmektedir. Bu insanlar MÖ XVI. yüzyılda adanın kuzeybatısındaki Tiranda'da bir yerleşim kurmuşlardır. MÖ XV. yüzyılda Mikenlerin adaya geldikleri ve yerleştiklerine ilişkin izler bulunmaktadır. Tunç Çağının ardından, ilk temasların Kıbrıs ile gerçekleştiği anlaşılmaktadır. MÖ VIII. yüzyılda, Dorların gelişiyle birlikte adadaki yerleşimler şekillenmeye başlamıştır. Dorlar'ın Lindos, Ialysos ve Kamiros adlı üç kenti kurdukları söylenmektedir. Bu kentler İstanköy (Kos), Knidos ve (anakara üzerinde bulunan) Bodrum (Halikarnas) ile birlikte "Dor Hegsapolisi" (altı şehir) olarak bilinen yapıyı oluşturmuştur. Rodos'un medeniyet kuran ilk sakinleri olan Dorlar, Argos'tan gelen denizci bir kavimdi ve güneş ilahı olan Helios'a taparlardı.

Rodos adasının oluşumunu Yunan tanrıları arasındaki çatışma ve ilişkilere bağlayan masalları tarihi kanıt olmaya çalışanlar vardır. Bunun amacının bölgenin sahipliğini Yunana bağlamak olduğu açıktır.

MÖ VIII. yüzyılın ikinci yarısında, Athena kutsal alanına kültürel temasların birer göstergesi sayılabilecek adak hediyeleri bırakılmıştır. Bunlar arasında Yakın Doğu kökenli küçük fildişi eserler ve Suriye'den gelme bronz nesneler bulunur. Adanın kuzeybatı kıyısında, Tunç Çağı'ndan kalma bir yerleşim yeri olan Kameiros'ta, MÖ VIII. yüzyılda tapınağın inşa edildiği alanda, arkeologlar aynı döneme ilişkin bir dizi oyma fildişi nesne bulmuşlardır. Kameiros ve Ialyssos'taki mezarlıklarda ayrıca, genellikle MÖ VII. yüzyıl ile VI. yüzyılın başlarına tarihlenen, Doğu üsluptaki Rodos takılarının dikkat çekici örnekleri bulunmuştur.

Klasik Dönem

Ege Denizi'ne açılan doğu kapısı konumundaki Rodos, Fenikeli tüccarlar için önemli bir uğrak noktasıydı. Burada, bazıları Yunan şehirlerinin içinde yer alan, refah düzeyi yüksek ticaret kolonileri ve Fenikeli topluluklar ortaya çıkmıştı.

Persler adayı istila edip ele geçirdilerse de MÖ 478'de Atina kuvvetleri tarafından mağlup edildiler. Rodos şehirleri, Atina Birliği'ne katıldı. MÖ 431'de Peloponnesos Savaşı patlak verdiğinde, Rodos, Birlik üyesi kalmaya devam etse de büyük ölçüde tarafsız bir tutum sergiledi. MÖ 404'e kadar süren bu savaşın ilerleyen evrelerinde Rodos, çatışmadan tamamen çekilerek kendi yolunu çizmeye karar verdi.

MÖ 408'de şehirler birleşerek tek bir yönetim bölgesi oluşturdu. Adanın kuzey ucunda, yeni bir başkent olan Rodos şehrini kurdular. MÖ 357'de ada, Karya Kralı Mausolos tarafından fethedildi. Ardından MÖ 340'ta tekrar Perslerin eline geçti. Ancak Perslerin egemenliği kısa sürdü. Ardından, Büyük İskender'in Persleri yenmesinin ardından, Rodos MÖ 332'de onun genişleyen imparatorluğunun bir parçası haline geldi.

Helenistik Dönem

Büyük İskender'in ölümünün ardından generalleri, krallığın yönetimini ele geçirmek için mücadele ettiler. Bunlardan üçü (Ptolemaios, Selevkos ve Antigonos) krallığı kendi aralarında bölüşmeyi başardılar. Rodos, İskenderiye'deki Ptolemaios hanedanıyla güçlü ticari ve kültürel bağlar kurdu. Birlikte oluşturdukları Rodos-Mısır ittifakı, MÖ III. yüzyılda Ege genelindeki ticareti kontrolü altında tuttu.

Bu dönem Rodosta egemen olan halk Helen olmayan ve Argos'tan gelen denizci bir kavim olan Dorlar'dır. Dorların Avrupa ortalarından güneye akın etmiş bir halk olduğu düşünülmektedir. Yunanistan MÖ XII. yüzyılın başlarında Dorlar tarafından istila edilmiştir. Dorlar'ın Yunanistan'a nereden geldikleri, dolayısıyla önceki yurtlarının neresi olduğu ve göç nedenleri halen bilinmemektedir. En olası görüş, Orta Avrupa'dan, günümüz Polonya'sından göçe başladıkları, burada Keltler'in, İliryalılar'ın, Daçyalılar'ın ve Traklar'ın komşuları oldukları yönündedir.

4 - Rodos Adası

Dorların Rodos'a yerleşmeleriyle kent denizcilik, ticaret ve kültür merkezi haline geldi. Kestiği sikkeler Akdeniz'in neredeyse her yerinde dolaşımdaydı. Felsefe, bilim, edebiyat ve güzel söz söyleme alanındaki ünlü okulları, İskenderiye ile ortak isimlere sahipti. Rodoslu heykeltıraşlar okulu, Pergamon etkisinde kalarak "Helenistik Barok" olarak nitelendirilebilecek zengin bir üslup geliştirdi. Rodoslu Agesandros, diğer iki Rodoslu heykeltıraşla birlikte, günümüzde Vatikan Müzeleri'nde bulunan ünlü "Laokoon" grubunu ve büyük olasılıkla erken İmparatorluk dönemine tarihlenen, Sperlonga'daki Tiberius villasında yeniden keşfedilen büyük heykelleri ortaya koydu.

MÖ 305 yılında Antigonos, Ptolemaios Mısır ile olan ittifakını bozmak amacıyla oğlu Demetrios Poliorketes'i Rodos'u kuşatmakla görevlendirdi. Demetrios, 55 m uzunluğunda bir koçbaşı ve "Helepolis" adı verilen, 163.293 Kg ağırlığında devasa bir kuşatma kulesi adı verilen büyük kuşatma makineleri inşa ettirdi. Bu hazırlıklara karşın bir yıl süren çatışma sonunda, geri atmak zorunda kaldır. Rodoslular savaşta bırakılan savaş makinelerini sattılar ve elde edilen gelirle güneş tanrıları Helios'un bir heykelini diktirdiler. Bu heykel o günden beri Rodos Heykeli (Colossus of Rhodes) olarak anılmaktadır. Rodoslular, Helios onuruna "Halieia" adında görkemli bir festival düzenlediler.

MÖ III. yüzyıl boyunca Rodos, bağımsızlığını ve ticaretini, özellikle de Doğu Akdeniz'deki tahıl ticareti üzerindeki eylemli denetimi güvence altına almaya çalıştı. Bu hedeflerin her ikisi de, üç büyük Helenistik devletten hiçbirinin tam bir egemenlik kuramamasına bağlıydı. Sonuç olarak Rodoslular, Antigonoslar, Selevkoslar ve Ptolemaioslar arasında bir güç dengesi gözetme politikası izlediler. Bu politika, geleneksel müttefikleri olan Ptolemaios Mısırı ile savaşa girmeyi gerektirse bile bu amaçla, ekonomilerini ve Akdeniz dünyasının en iyi denizcileri olarak nam salmış mürettebatıyla mükemmel donanmalarını bir koz olarak kullandılar. "*Elimizde on Rodoslu varsa, on gemimiz var demektir.*" sloganları oldu.

Rodoslular ayrıca, adalarının karşısında yer alan Karya kıyılarında da egemenlik kurdular. Bu bölge "Rodos Peraia'sı" olarak adlandırılmaya başlandı. Bölge, kuzeyde günümüz Muğla şehrinden (antik adıyla Mobolla) başlayıp, güneyde Likya sınırındaki Kaunos'a (bugünkü Dalyan yakınlarına) kadar uzanıyordu.

Rodos, MÖ III. yüzyıl boyunca bu denge politikasını başarıyla sürdürdü. Ancak dönemin sonuna gelindiğinde, Ptolemaios gücünün zayıflamasıyla birlikte Mısır'ın Selevkos emelleri için çekici bir hedef haline gelmesi, güç dengesinin sarsılmasına yol açtı. MÖ 203 yıllarında, Antigonos Makedonyası'nın genç ve dinamik kralı V. Philippos ile Selevkos İmparatorluğu'nun hükümdarı III. Antiokhos, birbirlerinin askeri hedeflerini konusunda anlaştılar. Küçük devletlerden oluşan bir koalisyona liderlik eden Rodoslular, II. Filip'in donanmasını durdurmayı başardılar ancak onun üstün ordusuna karşı aynı başarıyı

gösteremediler. Başvurabilecekleri başka bir üçüncü güç kalmayınca, Rodoslular (Bergama Krallığı, Ptolemaios Krallığı ve Atina'dan gelen elçilerle birlikte) MÖ 201 yılında Roma Cumhuriyeti'ne müracaat ettiler.

Hannibal'a karşı yürütülen İkinci Pön Savaşı (MÖ 218–201) nedeniyle oldukça yıpranmış olmalarına karşın Romalılar müdahale etmeyi kabul ettiler. Zira Makedonya'nın Kartaca ile kurduğu ve MÖ 214–205 yılları arasındaki Birinci Makedonya Savaşı'na yol açan ittifaka duydukları öfke hâlâ tazeydi. Roma Senatosu, Rodos ve müttefiklerinden gelen bu çağrıyı, II. Filip üzerinde baskı kurmak için bir fırsat olarak gördü. Bunun sonucunda, Roma'nın zaferiyle biten ve Makedonya'nın gücünü, prestijini ve topraklarını önemli ölçüde azaltan İkinci Makedonya Savaşı (MÖ 200–196) patlak verdi. Rodos'un bağımsızlığı korundu. Rodos'un Ege'deki nüfuzu, Kiklad Adaları'nın Rodos liderliğinde "İkinci Nesiotik Birlik" çatısı altında örgütlenmesiyle pekişti.

Çatışmanın sona ermesinin ardından Romalılar Yunanistan'dan çekildiler ancak ortaya çıkan güç boşluğu, kısa süre içinde III. Antiokhos'u ve ardından tekrar Romalıları bölgeye çekti. MÖ 192'den 188'e kadar süren Roma-Seleukos Savaşı'nda; Roma, Rodos, Bergama ve diğer Roma müttefikleri yer aldı.

Roma Dönemi

MÖ 164 yılında, Rodos'un gönderdiği çeşitli elçilik heyetlerinin ardından, Roma ve Rodos resmi bir ittifak kurdular. Bu anlaşma, Rodos'un dış ilişkilerdeki hareket alanını önemli ölçüde kısıtlıyor ve Roma'nın Doğu Akdeniz'deki üstünlüğünü pekiştiriyordu. Böylece Rodos, kağıt üzerinde bağımsız kalmaya devam etti. Cumhuriyet, askeri açıdan aktif bir tutum sergileyerek MÖ 155–153 yıllarında Girit ile savaştı, MÖ 88'de VI. Mithridates'e karşı direndi ve daha sonra İskenderiye Savaşı sırasında Jül Sezar'a donanma desteği sağladı.

Bağımsızlığını kaybettikten sonra Rodos, Romalı soylu aileler için bir kültür ve eğitim merkezi haline geldi. Özellikle Hermagoras ve "Rhetorica ad Herennium" adlı eserin müellifi gibi güzel söz söyleme öğretmenleriyle ün kazandı. Başlangıçta Roma'nın önemli bir müttefiki olan ve pek çok ayrıcalıktan yararlanan Rodos, zamanla Roma siyasetindeki çeşitli entrikalar sonucunda bu haklarını kaybetti. En sonunda, MÖ 43 yılında Cassius adayı işgal ederek şehri yağmaladı. Erken İmparatorluk döneminde Rodos, siyasi sürgünler için önemli bir yer haline geldi.

MS I. yüzyılda İmparator Tiberius, bir süreliğine Rodos'ta sürgün hayatı yaşadı. Geleneğe göre, Havari Pavlus, I. yüzyıl içerisinde adada Hristiyanlığı yaymış ve ilk Hristiyan kiliselerinden birinin kurulmasına katkıda bulunmuştur.

Doğu Roma Dönemi

MS 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun bölünmesiyle birlikte, Rodos için uzun sürecek olan Doğu Roma dönemi başladı. Geç Antik Çağ'da ada, başında bir "praeses"in bulunduğu ve Ege adalarının çoğunu kapsayan, yirmi kente sahip Roma "Adalar" eyaletinin başkentiydi. Buna ek olarak ada, on bir piskoposluk bölgesine sahip olan Kikladlar kilise eyaletinin de merkezi konumundaydı.

Yaklaşık MS 600 yılından itibaren, adanın denizcilik olaylarında etkisi, tüm Akdeniz'de kabul gören ve Doğu Roma dönemi boyunca kullanılan (günümüze dek deniz hukukunun gelişimini etkileyen) "Rodos Deniz Hukuku" ("Nomos Rhodion Nautikos") adlı denizcilik yasaları derlemesinde kendini gösterdi. 622 yılında, Rodos, Sasani donanması tarafından ele geçirildi.

Rodos, 654 yılında Halife I. Muaviye komutasındaki İslam Emevi kuvvetleri tarafından işgal edildi ve bu sırada Rodos Heykeli'nin kalıntıları adadan götürüldü. Ada, 673 yılında Arapların Konstantinopolis'e düzenledikleri ilk saldırı kapsamında yeniden Arapların eline geçti. Ancak donanmaları, Konstantinopolis önlerinde "Rum ateşi" ile yok edilip dönüş yolunda da fırtınalara yakalanınca, Emeviler 679 yılında Doğu Roma-Emevi barış antlaşması uyarınca birliklerini adadan çektiler. 715 yılında, Araplara karşı gönderilen Doğu Roma donanması Rodos'ta bir isyan başlattı. Bu olay, III. Theodosios'un Doğu Roma tahtına çıkmasıyla sonuçlandı.

VIII. yüzyılın başlarından XII. yüzyıla kadar Doğu Roma İmparatorluğu'nun Kibyrrhaiotai eyaletine bağlıydı ve gemi inşası ile ticaretin merkezi konumundaydı. Malazgirt Meydan Muharebesi'nin ardından yaşanan uzun süreli kaos döneminin ardından, yaklaşık 1090 yılında ada Selçuklu Türklerinin kuvvetleri tarafından işgal edildi. Rodos, Birinci Haçlı Seferi sırasında İmparator I. Aleksios Komnenos tarafından geri alındı. Rodos'un geç dönem Orta Çağ surlarının bir kısmı

Doğu Roma merkezi yönetiminin Angelos hanedanı imparatorları döneminde (1185–1204) zayıflamasıyla birlikte, XIII. yüzyılın ilk yarısında Rodos, Leo Gabalas ve kardeşi John yönetimindeki bağımsız bir bölgenin merkezi haline geldi. Ada, 1248–1250 yılları arasında Cenevizlilerin işgaline uğradı. Cenevizliler, İznik İmparatorluğu tarafından adadan çıkarıldı. Ardından ada, İznik devletinin sıradan bir eyaleti oldu. 1305 yılında ada, Doğu Roma hizmetine girmiş bir Cenevizli maceraperest olan Andrea Morisco'ya tımar olarak verildi.

Haçlı dönemi

1306–1310 yılları arasında, adanın Tapınak (Hospitalier) Şövalyeleri tarafından işgal edilmesiyle Doğu Roma dönemi sona erdi. "Rodos Şövalyeleri" olarak anılmaya başlanan bu grubun yönetimi altında kent, Avrupa Orta Çağ modeline olarak yeniden inşa edildi. Büyük Üstat Sarayı ve kentin pek çok ünlü anıtsal yapısı bu dönemde inşa edilmiştir.

Şövalyeler, barutlu silahlara karşı savunma sistemleri tasarlamak üzere balistik bilgisine sahip İtalyan mühendisler getirerek surları güçlendirdiler. Bu surlar, 1444 yılında Mısır Sultanı'nın saldırılarına ve bir kuşatmaya karşı koymayı başardı.

Osmanlı Dönemi

Rodos ve On İki Adaların fethi Kanununi Sultan Süleyman tarafından gerçekleştirildi. İlk olarak, 14 Haziran 1522'de İstanköy ele geçirildi. Daha sonra Osmanlı donanması 24 Haziran'da Rodos'a çıkarma yaptı ve 6 ay süren bir kuşatmanın ardından 21 Aralık 1522'de Rodos, Osmanlıların eline geçti. Sultan, adaya 100.000 asker taşıyan 400 gemi gönderdi. Büyük Üstat Philippe Villiers de L'Isle-Adam komutasındaki Şövalyelerin elinde ise bu güce karşı koyacak yaklaşık 7.000 silahlı adam bulunuyordu. İngiliz, İspanyol, Fransız ve İtalyan birlikleri adanın farklı bölgelerini ve buradaki savunma hatlarını savunuyorlardı. Altı ay süren kuşatmanın ardından, hayatta kalan ve mağlup olan Hospitalier Şövalyelerinin Sicilya Krallığı'na çekilmelerine izin verildi. Yaşanan yenilgiye karşın hem Hristiyanlar hem de Müslümanlar, Villiers de L'Isle-Adam'ın sergilediği tutumu son derece yiğitçe bulmuş ve Büyük Üstat, Papa VI. Hadrianus tarafından "İnancın Savunucusu" ilan edilmiştir. Şövalyeler daha sonra faaliyet merkezlerini Malta ve Gozo'ya taşındılar.

Rodos alındıktan sonra "Cezair-i Bahr-i Sefid Eyaleti"ne bağlandı. Adada Müslümanlığı yaymak amacıyla Anadolu'nun değişik beyliklerinden aileler adaya gönderildi. Gönderilen ailelere ekonomik ve yönetsel ayrıcalıklar ve olanaklar sağlandı. Göçenlere bir miktar Musevi aile de eklendi. Müslüman olmayan halkın kale içinde yaşaması, güvenlik gerekçesiyle yasaklandı.

Halkın eğitim, ibadet ve yaşamı için öncelikle kente içme suyu getirildi. Yaşayanlara temiz su sağlanması Osmanlının öncelikli görevi olmuş ve bu hizmetler vakıflar aracılığı ile yürütülmüştür. Yapılan çalışmalar kapsamında kentte medrese, aşevi, camiler, çeşmeler ve hamam yapılmıştır.

Ada değişik dönemlerde önemli devlet ve kültür adamları için sürgün yeri oldu. Bu kişiler arasında, Mehmet Rami, Abdülerim Nadir ve Mehmet Redif gibi paşalar, Şahin Giray, Saadet Giray, Beyzada Sultan ve Kaplan Giray gibi Kırım hanları, Ahmet Mithat Efendi ve Namık Kemal, Ebuzziya Tevfik gibi vatan severler bulunuyordu.

8 - Rodos Adası

XIX. yüzyılda ada, çevresindeki uluslardan gelen çeşitli etnik gruplara ev sahipliği yapıyordu. Bunlar arasında, Yahudiler de bulunuyordu. Osmanlı yönetimi altında genel olarak iyi bir yaşam sürseler de, zaman zaman ayrımcılık ve bağnazlıkla karşılaştıkları oluyordu. Şubat 1840'ta Rodos'taki Yahudiler, Rum Ortodoks cemaati tarafından bir Hristiyan çocuğunu ritüel amaçlı öldürmekle haksız yere suçlandılar. Bu olay, "Rodos kan iftirası" olarak tarihe geçmiştir.

1912 yılında, İtalyan-Türk Savaşının (Trablusgarp savaşı) sonunda Osmanlı İmparatorluğu ile İtalya Krallığı arasında 18 Ekim 1912 tarihinde, İsviçre'nin Lozan şehrine bağlı Uşi (Ouchy) semtinde barış antlaşması imzalanmıştır. Uşi anlaşması On İki Ada geçici olarak İtalya'ya bırakıldı. Osmanlı Devleti Balkan Savaşları'nı kazandıktan sonra adaların geri verilmesi planlandı. Balkan Savaşları sonunda, Osmanlı topraklarının önemli bir kısmını kaybetti. Bu dönemde Ege'de yer alan ancak İtalyanların geçici işgali dışında olan adaların çoğu Yunanistan tarafından işgal edildi.

26 Nisan 1915'te İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya arasında imzalanan Londra Antlaşması'nın 8. maddesi ile Rodos ve On İki Ada, yanlarında savaşa katılması koşuluyla İtalyan egemenliğine bırakıldı. 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması'nın 122. maddesi İtalyan işgalinde olan Rodos ve On İki Adanın işgalini onadı.

Mustafa Kemal önderliğinde başlatılan Kurtuluş Savaşı'na destek olarak "Rodos Menfaat-i Milliye Örgütü" kuruldu. Bu örgüt İtalyanlardan satın aldıkları silahları Anadolu'ya gönderdi.

1923 yılındaki Lozan Konferansı sırasında Türk tarafı Yunan işgalindeki Doğu Ege adalarını istemiş, özellikle Gökçeada, Bozcaada, Limni ve Semadirek adaları için ısrar etmiştir. Bu isteğe Yunan yanlısı İngiltere ve müttefikleri karşı çıkmışlardır. Ancak Gökçeada ve Bozcaada alınabilmiştir. Halbuki Uşi Antlaşması gereği İtalyanlar bu adaları Türkiye'ye geri vermeleri gerekiyordu.

Lozan Konferansı sırasında Rodos ve On iki Adalar ile ilgili olarak İtalyanlar ile resmi olmayan görüşmeler yapılmıştır. İnönü Ankara'ya gönderdiği telgrafta "*İtalyanlarla Onikiada konusunda suhuletle anlaşabileceğimizi iblağ ettiğini*" bildirmiştir. Lozan Konferansına ara verilip Türk heyeti Ankara'ya döndüğünde Millet Meclisinde On iki Ada konusunda heyeti eleştirilmiştir.

İtalyan yönetimi altında bulunan ada halkı, Yunanistan ile Türkiye arasındaki "azınlık mübadelesi"nin dışında kalmıştır.

İtalya İşgal Dönemi

Türkiye, 1923 Lozan Antlaşması ile söz konusu adaları resmen İtalya'ya devretti. Böylece adalar, İtalya'nın "Ege'deki İtalyan Adaları" olarak adlandırdığı varlığının merkezini oluşturdu. Binlerce İtalyan adaya, özellikle de Rodos'a göç etti. Bunlardan bazıları tarım köyleri kurdular (örneğin 1929'da "Peveragno Rodio", 1935'te "Campochiaro", 1936'da "San Marco" ve 1938'de "Savona"). 1930'ların sonlarında Mussolini, Rodos adasını Yunanistan ve Levant bölgesinde İtalyan kültürünün yayılmasını kolaylaştıracak bir ulaşım merkezi haline getirmeyi amaçlayan bir "İtalyanlaştırma" programı başlattı. Faşist program, bir yandan altyapı iyileştirmeleriyle, diğer yandan da Armando Bernabiti ve Florestano Di Fausto gibi mimarların elinden çıkan Hotel Rodon, Puccini Tiyatrosu ve çeşitli yönetim binaları gibi görkemli yapıları yaptılar. Hükümet bir yandan modernleşme çalışmaları yürütürken, kendi modern toplum idealleriyle örtüşmeyen pek çok tarihi yapıyı ortadan kaldırdı.

İşgal süresince ada, İtalyan hükümeti tarafından atanan valiler tarafından yönetildi. Bu valilerin yönetimi altında, 1938 yılında, diğer Avrupa ülkelerindeki Musevi karşıtı politikaları örnek alan "Irk Yasaları" yürürlüğe kondu. Hükümet bünyesinde veya orduda görev yapan tüm Yahudiler istifaya zorlandı, öğrenciler eğitimlerini bırakmak zorunda bırakıldı ve Yahudilerle herhangi bir ticari ilişkiye girmek yasaklandı.

İtalyanların adayı işgal ettikleri dönemde, başta Türkler olmak üzere diğer topluluklar direniş göstermişlerdir. Bunun üzerine Türk aydınlar İtalya'nın Toskana eyaletine sürgün edilmişlerdir. Bu faşist dönemdeki bazı uygulamalar şöyledir:

- Öğrenimim İtalyanca olması zorunlu kılındı. İtalyanlar Rum okullarına Rumca bilmeyen Türk ve Türk okullarına Türkçe bilmeyen Rum öğretmenler atadılar. Okullarda İtalyanca marşların okunması zornlu oldu. Çocuklarını İtalyan okullarına göndermeyen aileler hapis ya da sürgün edildi.
- Basın ve söz söyleme özgürlüğü kısıtlandı.
- Türk ve Rumları İtalyanlaştırma çalışmaları başlatıldı. Gençlerin faşist parti teşkilatlarına üye olmaları zorlandı. Bu baskılara dayanamayan Türkler Türkiye'ye kaçtılar.
- On İki Ada'da oturanlara İtalyan vatandaşı olmaları konusunda baskı yapıldı. İtalyanlar 1925 yılında çıkardıkları vatandaşlık yasasıyla Türklere Ciddadini Turchia, Ciddadini Ege ve Ciddadini İtaliani olmak üzere 3 türlü vatandaşlık hakkı tanıdılar. Ciddadini Turchia'ı seçenlere Rodos'ta mülk edinmr, dükkan açma hakkı ve meslek edinme hakkı verilmedi. Diğer vatandaşlığı seçenler bu haklara sahip oldular.

Faşist dönemde İtalyanlar ile işbirliği yapan, polislik, askerlik, öğretmenlik yapan Türkler oldu.

II. Dünya Savaşı

İtalyanların On İki Ada'da yaptığı savaş hazırlıklarını müttefiki Almanya deniz ve kara üssü olarak kullandı. Mussolini'nin devrilmesinin ardından İtalyanların savaştan çekilmesi sonunda Almanlar On İki Adayı işgal ettiler. Bunun ardından 1944'te İngilizler adayı bombaladılar.

II. Dünya savaşı sırasında ada halkı çok zor günler geçirdi, ürün ve hayvanlarına el konuldu. Açlıktan çok sayıda insan öldü. Eylül 1943'ten sonra Yahudiler toplama kamplarına gönderildi. Bununla birlikte, Türk Konsolosu Selahattin Ülkümen, kendisini ve ailesini büyük bir tehlikeye atarak, Türk vatandaşı olan 42 Yahudi ailesini, toplamda yaklaşık 200 kişiyi kurtarmayı başardı.

1945 yılında Almanya'nın teslim olmasının sonunda adalar İtilaf devletlerinin eline geçmiş; 27 Haziran 1946'da imzalanan Paris Antlaşması ile Yunanistan'a verilmiştir.

8 Mayıs 1945'te, Otto Wagener komutasındaki Almanlar, Rodos'u ve tüm On İki Ada'yı İngilizlere teslim etti. İngilizler kısa bir süre sonra adaları askeri bir himaye bölgesi olarak işgal ettiler.

Günümüz Dönemi

Paris Barış Antlaşmaları kapsamında, Şubat 1947'de Rodos ve diğer On İki Ada, Yunanistan'a verildi. Adada yaşayan 6.000 İtalyan adayı terk etmeye zorlanarak İtalya'ya geri gönderildi. Adaya Yunanistan'ın çeşitli yerlerinden Yunanlar getirildi ve yönetim Yunanistan'a geçti. Yunanistan yönetiminin Türklere karşı davranışları şöyle olmuştur:

- Yunan hükümetleri, adalarda yaşayan Türklerin Türk kimliğini kabul etmemekte ve Türk kimliğini öne çıkaranları cezalandırmaktadır.
- Türkçe eğitim-öğrenim hakları 1972'de ellerinden alınmıştır. Yunan Müslümanı olarak adlandırılmalarına karşın dinlerini öğrenme hakları da engellenmiştir.
- Osmanlı döneminden kalan kültür miraslarını korumak amacıyla kurulan vakıfların çalışmaları engellenmekte ve yönetimleri yozlaştırılmaktadır. Bu yapıların bakım ve onarımına izin verilmemektedir. Bazı Osmanlı eserleri amaçları dışında kullanılmaktadır. Örneğin kale içindeki aşevi şu an meyhane olarak çalışmaktadır.
- Yakın zamana kadar işyeri açmak isteyenlerin bir Rum ortak bulmaları idi.
- Yunanistan'da yüksek öğrenim görmüş olan Türkler yedek subay olamaz ve kamuda görev alamazlar.

- Türkiye'ye gelip belli sürede dönmeyenler Yunan vatandaşlığından çıkarılırlar.

Coğrafya

Rodos adası bir mızrak ucu şeklindedir. Adanın kuzeydoğusundaki Kumburnu ile güney ucundaki Prassinisi Burnu arasındaki uzaklık 79,7 Km ve doğu ucundaki Lardos Burnu ile batı tarafındaki Monolithos Burnu arasındaki uzaklık 38 Km'dir. Toplam yüzölçümü yaklaşık 1.400 Km^2'dir. Yaklaşık 220 Km'lik bir kıyı şeridi bulunur. Kumburnu ile Marmaris'in Feneret köyünün güneyindeki Pinari Burnu arasındaki uzaklık 18 Km'dir.

Rodos kenti, adanın kuzey ucunda yer alır. Rodos'ta antik ve modern ticari limanlar bulunur. Kentin güneybatısında 2 tane havalimanı bulunmaktadır. Eski havalimanı askeri amaçla kullanılmaktadır.

Rodos adasında Faliraki, Lindos, Kremasti, Haraki, Pefkos, Archangelos, Afantou, Koskinou, Embona (Attavyros), Paradisi ve Trianta (Ialysos) adıyla anılan köylerle vardır.

Biyoçeşitlilik

Adanın dağlık olan iç kısmı çam ve selvi ormanlarıyla kaplıdır. Ormanlarda genellikle iğne yapraklı ve geniş yapraklı ağaçlar bulunur. Türk Çamı (Pinus Brutia) olarak da anılan kızıl çamlar ve Akdeniz selvisi yoğun olarak görülür. Kıyıları kayalık olmasına karşın adada narenciye, şaraplık üzüm, sebze, zeytin ve diğer ürünlerin yetiştirildiği ekilebilir arazi şeritleri bulunmaktadır. Kıyılarda ağırlıklı olarak sedir ağacı (Juniperus Sp) görülür. Rodos'taki en ilgi çekici bitki türü arasında Doğu Günlük Ağacı (Liquidambar Orientalis) göze çarpar. Kelebek Vadisi'nde kelebeklerin varlığı bu ağaçlardan kaynaklanmaktadır. Ada genelinde sakız ağaçları da bulunmaktadır.

Demografi ve Din

Rodos'ta baskın din Yunan Ortodoksluğudur ve ada, Rodos Metropolitliği'nin merkezidir. Adada, çoğu İtalyan işgalinin sona ermesinin ardından adada kalan İtalyanların soyundan gelen 2.000 kişilik bir Latin Katolik azınlık yaşamaktadır. Bu topluluğun ruhani hizmetleri, Rodos Roma Katolik Başpiskoposluğu tarafından yürütülmektedir.

Rodos'ta, ataları Türk Müslüman bir azınlık bulunmaktadır. Osmanlı döneminden kalan bu topluluk, o dönem ada İtalya'nın egemenliğinde olduğu için Yunanistan İle Türkiye arasında yapılan Nüfus Mübedelesi dışında kalmıştır. On İki Adalar 1947 yılında Yunanistan'a devredildiğinde, sayıları 40.000 dolayında olan Müslümanların çoğu Türkiye'ye göç ettiler ancak yaklaşık 12.000 Müslüman Yunan vatandaşı haline geldi. Adada kalan bu Türklerin

son dönemdeki nüfusu yaklaşık 4.000 kadardır. Ziyaretimiz sırasında Rodos kentinde bulunan camilerin kapılarının kapalı olduğuna tanık olduk.

Rodos Yahudi cemaatinin geçmişi 2.300 yıl öncesine dayanmaktadır. Osmanlı döneminde, 1557 yılında kurulan Kahal Şalom Sinagogu, Yunanistan'daki en eski sinagog olup günümüzde hâlâ Rodos'un eski şehir bölgesindeki Yahudi mahallesinde varlığını sürdürmektedir. 1920'lerde sayıca zirve noktasına ulaşan Yahudi cemaati, o dönemde şehrin toplam nüfusunun üçte birini oluşturuyordu. 1940'larda nüfusları yaklaşık 2.000 idi. Naziler, Holokost sırasında cemaatin büyük bir kısmını sınır dışı etmiş ve katletmiştir. Kahal Şalom, yabancı bağışçıların yardımıyla restore edilmiş olsa da, günümüzde Rodos'ta yaşayan çok az sayıda Yahudi bulunduğundan, sinagogda düzenli olarak ibadet hizmetleri verilmemektedir. Rodos Yahudi Müzesi, Rodos Yahudilerinin tarihini ve kültürünü korumak amacıyla 1997 yılında kurulmuştur. Müze, Kahal Şalom Sinagogu'nun hemen bitişiğinde yer almaktadır.

Günümüzde Rodos'un nüfusu yaklaşık olarak 125.000'dir. Rodos adasında yaşayanların 1/3'nün Arnavut asıllı olduğu söylenmektedir. Hizmet sektöründe çalışan ve çoğu Müslüman olan Arnavutların Yunan adı kullnmalarının zorunlu olduğunu öğrendik.

Ekonomi

Ekonomi turizm odaklıdır ve en gelişmiş sektör hizmet sektörüdür. Turizm, Rodos'u Yunanistan'ın geri kalanına kıyasla ekonomik olarak yükseltmiştir. Küçük sanayiler, yerel perakende için ithal edilen ham maddeleri işlerken, diğer sanayiler arasında tarım ürünleri üretimi, hayvancılık, balıkçılık ve şarapçılık yer almaktadır.

XX. yüzyılın başları, Osmanlı döneminde 1838'de imzalanan Balta Limanı Antlaşması'nın Rodos'ta geçerli idi. Gümrük kolaylıkları ve serbest ticaret etkisiyle Rodos, XX. yüzyılın hemen başında uluslararası gemilerin ve acentelerin sıkça uğradığı, dış ticarette büyük ivme yakalayan esnek bir liman kenti konumundaydı.

İtalyan işgali döneminde adayı tamamen gümrüksüz/muafiyetli küresel bir serbest bölge haline getirmek yerine kendi sömürge ve uyumlaştırma politikalarına dahil ettiler.

Yunanlar adaya geldiklerinde Balta Limanı Antlaşması bir süre daha sürdü ancak yakın zamanda bu uygulamaya son verildi. Eskiden ithal ürünleri çok küçük bir gümrük vergisi ödeyerek alabilenler yeni uygulamadan memnun değiller.

Rodos Kenti

Rodos kenti ya da kısaca Rodos, adanın kuzeyinde bulunur. Rodos adasının ana kentidir ve adanın adını taşır. Ege ile Akdeniz arasında su geçiş yolu üzerinde olması kenti önemli kılmıştır. Bu nedenle tarih boyunca çok el değiştirmiştir.

Rodos kenti, Antik Dünya'nın Yedi Harikası'ndan biri olan Rodos Heykeli (Colossus) ile ün kazanmıştır. Rodos Heykeli'nin Helen olmayan ve Argos'tan gelen denizci bir kavim olan Dorlar tarafından yapıldığı bilinmektedir.

Rodos kentinin daha sonraki egemen gücü, Kıbrıs'tan gelen Tapınak Şövalyeleridir. Şövalyelerin Rodostaki egemenliği 1309-1523 yılları arasında sürmüştür. Osmanlı ordusu, Kanuni Sultan Süleyman döneminde, altı ay süren kuşatmanın sonunda kenti ve tüm adayı ele geçirmiştir.

Tarihi Rodos kentinde Rodos Şövalyeleri ve Osmanlıların izlerini taşıyan kale ve kale içindeki mahallesi ile turistleri kendisine çekmektedir.

Tarihçe

Rodos kenti

Uzun süre fethedilemez olarak kabul edilen bir “Frank” kenti Rodos'un surları, Orta Çağ'ın sonlarında Doğu Akdeniz havzasındaki en etkili surlar sayılmıştır.

Rodos, Gotik dönemin en güzel kent topluluklarından biridir. Bu orta çağ kentinin Ege Denizi'nde bir adada yer alması, eski bir Dor kentinin bulunduğu yerde kurulmuş olması ve antik dünyanın Yedi Harikası'ndan biri sayılan devasa Rodos heykelinin bulunduğu bir limana hakim olması, ilgiyi daha da artırmaktadır. Tapınak Şövalyelerinin yaptığı surlar ve surların içinde kurdukları saray kente tam bir ortaçağ özelliği kazandırmıştır. 1523'ten sonra Osmanlıların yönetimine geçen kentte bu dönemde camiler, hamamlar ve evler gibi değerli İslami anıtların eklenmiş ve bu dönem 1912'ye kadar devam etmiştir.

Frank ve Osmanlı yapılarıyla Rodos'un eski kenti, birbirini izleyen kültürel etkilerin sonunda oluşmuş önemli bir yerleşim yeridir. Osmanlıların kenti ele geçirmesiyle gotik mimari yerini Osmanlı mimarisine bırakmıştır. Osmanlı döneminde surlarda ve kent içindeki anıtlarda yapılan değişiklikler, tarihi yerleşimin karakterine hiçbir şekilde zarar vermemiştir. 1912'den sonraki İtalyan işgali sırasında, Rodos'ta bazı yollar ve kapılar araçların geçebilmesi için genişletilmiş; İtalyan mimarisi özelliklerini taşıyan yeni binalar yapılmıştır.

Kale surları, anıtlar, ortak alanlar ve özel binalardaki korunması için Avrupa Birliği ve özel kaynaklar maddi destek sağlamaktadır. Ancak koruma çalışmalarının beklendiği kadar başarılı olduğu söylenemez.

Orta çağdan kalma eski kent, Unesco tarafından Dünya Mirası Alanı ilan edilmiştir. XXI. yüzyılın başlarında ada, Avrupa'nın en popüler turistik noktalarından biri haline gelmiştir. Kişi başına düşen gece kulübü ve bar sayısının New York veya Paris'ten daha fazla olması nedeniyle, ada sıklıkla bir "eğlence adası" olarak tanımlanır. Günümüzde ada, turizmin

yoğun baskısı altındadır. Ziyaretçi hareketliliğinin boyutu, adanın küçük nüfusunu ve sınırlı altyapısını düzenli olarak zorlamaktadır.

Kişisel gözlemlerimiz adada altyapı sistemlerinin eski kaldığı biçimindedir. Örneğin elektrik dağıtım sisteme havai hatlarla yapılmakta ve derme çatma bir görüntüdedir. Atık suların arıtılıp denize verimesi konusunda 2025 yılında sıkıntı yaşandığı ve plajlardaki deniz suyunun tehlikeli olduğu öğrenilmiştir.

Kentin sur dışında kalan kuzey ve kuzeybatı kısmında çok sayıda büyük oteller bulunmaktadır. Bunların oluşturduğu görüntü beton yığınına benzemektedir.

Hospitalier Şövalyeleri

Rodos kentini tanıyabilmek için Rodos'ta 1309-1523 yılları arasında egemenlik sürmüş Hospitalier Şövalyelerini (Tapınak Şövalyeleri) tanıtmayı yararlı buluyorum.

Hospitalier Şövalyeleri, XII. yüzyılın başlarında, Benediktin manastır tarikatı içinde dini bağlılığı ve yoksullara yönelik hayırseverliği güçlendirmeyi amaçlayan yenilikçi bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. 11. yüzyılın başlarında, Amalfi'li tüccarlar Kudüs'te Vaftizci Yahya'ya adanmış bir hastane kurdular ve burada Benediktin rahipleri, Kutsal Topraklara gelen hasta, yoksul veya yaralı Hıristiyan hacılara bakmaya başladılar. Benediktin tarikatının bir üyesi olan Aziz Gerard, hastanenin başına geçti. 1099'da Birinci Haçlı Seferi sırasında Kudüs'ün Hıristiyanlar tarafından fethinden sonra, Hospitalier Şövalyeleri önem kazandı ve 1113'te Papa II. Paschal tarafından ayrı bir tarikat olarak tanındı.

Aziz Yuhanna Tarikatı, 1120'ler ve 1130'larda askeri bir yapıya kavuşarak daha sonra Hospitalier Şövalyeleri olacak şövalyeleri işe aldı. Kendi papalık fermanı altında askeri bir dini tarikat haline gelen örgüt, Kutsal Toprakların korunması ve savunmasıyla görevlendirildi ve 1291'deki Akka Kuşatması'na kadar Haçlı Seferlerinde görev aldılar. Kutsal Toprakların İslam güçleri tarafından yeniden fethinden sonra, şövalyeler önce Kıbrıs'a geçtiler.

III. Haçlı seferine katılarak adaya gelen İngiltere kralı I. Richard 1191 Mayısında İsaac Comnenesus'un adadaki yönetime son verdi ve Kıbrıs adasını Tapınak Şövalyelerine sattı. Şövalyelerin yönetiminden memnun olmayan Kıbrıslıların isyan etmeleri üzerine, şövalyeler, Kıbrıs'ı I. Richard'a geri vermişlerdir.

Hospitalier Şövalyeleri 1309'da Rodos'u ele geçirdiler. Burada bir hastane kurup adayı bağımsız devlet gibi yönettiler. Doğu Akdeniz'de güçlü bir donanmaya sahip oldular. 1522'de Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlılar Hospitalier Şövalyelerini yenip Rodos'u ele geçirdi. Bunun üzerine 1530'da Kutsal Roma Germen İmparatoru V. Karl, Malta

adasını tarikata bağışladı. Şövalyeler Osmanlı saldırılarına karşı direnerek donanmalarını güçlendirdiler ve gelişmiş bir hastane kurdular. En parlak dönemlerini burada yaşadılar. Osmanlı tehdidinin azaldığı XVII. ve XVIII. yüzyıllarda tarikat da giderek zayıfladı. 1798'de Malta adası Napolyon Bonapart'ın eline geçti. Tarikatın merkezi 1834'te Roma'ya taşındı.

Hospitalier Şövalyelerin Rodos Şövalyeleri, daha sonrasında Malta Şövalyeleri veya Türkçe Tapınak Şövalyeleri olarak anılırlar. Merkezi İtalya'nın Roma kentinde bulunan tarikatın günümüzdeki resmi adı İtalyancada Sovrano Militare Ordine Ospedaliero di San Giovanni di Gerusalemme di Rodi e di Malta yani Kudüs, Rodos ve Maltalı St. Jean Egemen Askeri Misafirperver Tarikatı veya kısaca Malta Tarikatıdır.

Şövalyeler, Protestan Reformu sırasında bölündüler. Almanya'nın kuzeyindeki ve Hollanda'daki zengin komutanlıklar Protestan oldu ve büyük ölçüde Katolik ana koldan ayrıldılar ve günümüze kadar ayrı kaldılar. Tarikat, İngiltere, Danimarka ve Kuzey Avrupa'nın diğer bölgelerinde bastırıldı ve 1798'de Malta'nın Fransız işgaliyle daha da zarar gördü ve ardından Avrupa'ya dağıldılar. Özellikle dönemin egemen gücü devletler, Şövalyelerin ekonomik gücünden çekindikleri için yaşamalarını istemediler.

Rodos Kentinde Görülecek Yerler

Rodos kentinde görülmesi gereken anıtsal yapıların çoğunluğu sur içindedir. Su dışında görülmesi gereken yerler arasında Mandraki Limanı ve bunun yakınındaki Murat Reis Külliyesidir. 2026 yılındaki Rodos gezisi sırasında görebildiğim yerler hakkındaki bilgileri aşağıda okuyabilirsiniz.

Mandraki Limanı (Rodos Heykeli)

Rodos, Antik Dünya'nın Yedi Harikası'ndan biri sayılan Rodos Heykeli (Colossus) ile ün kazanmıştır. Rodos Heykeli'nin Helen olmayan ve Argos'tan gelen denizci bir kavim olan Dorlar tarafından yapıldığı bilinmektedir.

Antik Rodos limanının girişi, Geyik heykelleri (2026)

Rodos Heykeli güneş tanrısı Helios'un heykeliydi ve MÖ 280 yılında dikilmiştir. Antik Dünyanın Yedi Harikasından biri sayılır. Adayı, MÖ 305 yılında bir yıl boyunca büyük bir orduyla kuşatmış olan Makedonyalı I. Demetrios Poliorketes komutanlığındaki Antigonitlerin saldırısına

karşı şehri başarıyla savunan Dorlar tarafından güneş tanrısına sunulmak üzere inşa edilmiştir.

Heykelin boyunun yaklaşık 32 m olduğu sanılmaktadır (yaklaşık olarak New York'taki Özgürlük Heykeli'nin boyutlarında) ve antik dünyadaki en uzun heykeli olarak bilinir. Tunçtan yapılmış, yapımı 12 yıl sürmüş ve MÖ 280 yılında tamamlanmıştır. MÖ 226 Rodos depremi sırasında bazı kısımları korunmuş olmasına karşın yıkılmıştır. Bir kehanete inanarak Rodoslular onu tekrar inşa etmemişlerdir. Rodoslular bu heykelin kendilerini ve adayı koruduğuna inanırlardı. Bu nedenle her yıl "Helicia" denilen şölenler düzenler, bu heykelin dibinde dört atlı bir arabayı denize atarlardı. İnanışlarına göre, Helios böyle bir arabayla dünyayı dolaşarak insanları gözetlerdi.

Herodot bu heykeli Dünyanın yedi harikasından biri olarak tanımlamıştır. Heykelin şekli yapılan çizimler ve anlatılanlardan yola çıkarak betimlenmiştir. Liman girişinde duran heykelin bacaklarının arasından gemilerin geçtiği şeklinde bir söylence vardır ancak o zamanların yapım teknikleri ve malzemeleriyle böyle bir heykelin yapılmasının olanaklı olmadığı değerlendirilmektedir. Bu nedenle, liman girişinde duran bir heykel olabileceği de düşünülmektedir.

Fransız heykeltıraş Frederic Auguste Bartholdi, önce Süveş kanalı için Osmanlı tarafından yaptırılan ancak daha sonra New York Özgürlük Heykeli'ne dönüştürülen heykel için Rodos Heykeli'ni örnek almıştır.

653'te I. Muaviye komutasındaki bir Arap kuvveti Rodos'u fethettiler. Bu fetih sonrası İtirafçı Theophanes'in kroniğine göre, heykel tamamen yok edildi ve kalıntılar satıldı.

Günümüzde, Rodos limanının girişinin sağ ve solundaki sütunların üzerinde biri erkek biri dişi geyik heykelleri bulunmaktadır. Bunlar adanın ormanlarında yaşamakta olan geyikleri simgeler. Bu geyiklerin tüyleri yaz süresince beyaz benekli kestane renginde, kış aylarında ise hava koşullarına uymak amacıyla koyulaşırmış. Geyiklerin adaya yerleşmesi ile ilgili çeşitli söylenceler vardır: Bu söylencelerden birine göre, geyikler Haçlılar döneminde adanın hayvan çeşitliliğini artırmak için getirilmişler. Diğer bir söylenceye göre ise, Rodos eskiden yılanlarla dolu yer olarak anılır, bu nedenle Haçlılar ordularını yılanlardan korumak için bu geyikleri adaya getirmişler. Geyiklerin boynuzlarından salgılanan bir kokunun yılanları rahatsız ederek çevreden uzaklaştırdığına inanılırmış. Bir başka söylencede geyikleri Venediklilerin getirdiği anlatılıyor. Bütün bu söylencelere karşın, MÖ 6000 yılına ilişkin kimi arkeolojik buluntular, bu hayvanların o dönemlerde adada yaşadıklarını göstermektedir. Bu nedenle geyiklerin varlığını, Haçlılara ve Venediklilere bağlamanın doğru olmadığı söylenebilir.

Surlar ve Kaleler

Rodos kenti Deniz Kapısı (2026)

Rodos kentini çevreleyen surlar ilk olarak VII. yüzyılda Doğu Roma döneminde bir hisar olarak inşa edilmiştir. 1309'da Hospitallier Şövalyeleri Rodos adasını ve diğer birkaç adayı istila ettikten sonra, kaleyi bir karargaha ve Büyük Üstatlar için bir saraya çevirmişlerdir.

Tapınak Şövalyeleri Rodos kentini ve saraylarını koruyabilmek için kentin çevresini surlarla çevirdiler. Bu surlar Rodos'u uzun süre feth edilemez kılmıştır. Tarihi Rodos kenti, 4 Km uzunluğundaki bu surların içinde yer almaktadır. Kentin surları, kısmen Doğu Roma surlarının temelleri üzerine inşa edilmiştir. Surlar XIV. ve XVI. yüzyıllar arasında Büyük Üstatlar döneminde sürekli olarak bakımı yapılmış ve yeniden düzenlenmiştir. Topçu mevzileri, eklenen son özellikler olmuştur. XVI. yüzyılın başlarında, 1512'de kuzeybatı köşesine inşa edilen Amboise Kapısı bölümünde, sur duvarı 12 m kalınlığında ve 4 m yüksekliğinde yapılmış, parapetler ile donatılmıştır.

Şövalyeler Sokağı (2026)

Kent kuzeyde yüksek şehir ve güney-güneybatıda aşağı kent olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Başlangıçta surlarla aşağı şehirden ayrılan yüksek kent, tümüyle Şövalyeler tarafından inşa edilmiştir. Tarikat, her birinin kendi merkezi veya "hanı" olan yedi "dil"e ayrılmıştır. İtalya, Fransa, İspanya ve Provence dillerinin hanları, Gotik kentçiliğin en güzel örneklerinden biri olan ünlü Şövalyeler Sokağı'nın her iki tarafında sıralanmıştır. Kuzeyde, Şövalyelerin ilk misafirhanesinin bulunduğu yere yakın, cephesinde 1512-1513 yılları arasında Büyük Üstat olan Guy de Blanchefort'un armasını taşıyan Auvergne Hanı bulunmaktadır. Özgün misafirhane, XV. yüzyılda Şövalyeler Sokağı'nın güney tarafında 1440 ile 1489 yılları arasında inşa edilen Büyük Hastane ile değiştirilmiştir.

Büyük Üstatlar Sarayı, Büyük Hastane ve Şövalyeler Sokağı ile Yukarı kent, Gotik dönemin en güzel kentsel mahallerinden biridir.

D'Amboise Kapısı (2026)

Aşağı kent de yukarı kent kadar anıtlarla doludur. 1522'de 5000 kişilik nüfusuyla, bazıları Doğu Roma yapımı olan birçok kiliseye sahiptir. Yıllar geçtikçe, aşağı kent bölgesinde sarayların ve hayır kurumlarının sayısı artmıştır. Ticaret Mahkemesi, Başpiskoposluk Sarayı, Aziz Catherine Hastanesi ve diğerleri aşağı kentte bulunmaktadır. Aşağı Kent'te ise Gotik mimari, Osmanlı döneminden kalma camiler, hamamlar ve diğer binalarla bir arada bulunur.

Osmanlılar döneminde sur içine camiler, hamamlar ve evler gibi değerli İslami anıtların eklenmiştir. Bu dönemde Süleyman Camisi, Kavaklı Mescidi, Demirli Cami inşa edilmiştir. Aynı dönemde bazı kiliseler camiye dönüştürülmüştür örneğin, Peial ed Din Cami, Abdül Cellil Camisi, Dolaplı Mescidi.

Rodos'ta ziyaretçilerin en çok ilgisini çeken ve eski kent olarak adlandırılan kısmı, Rodos surları içindeki bölgedir. Altı kapısı olan bu bölge, içerisine girildiğinde orta çağa gitmiş gibi hissedilir. Bu bölgede taş yollar, şövalyelerin binaları, surların içindeki siperler, kiliseler, camiler, saraylar ilgi çekmektedir. Aynı bölge içinde Şövalyeler ve Osmanlıya ilişkin yapılar ya yana görülmektedir. Ayrıca sur içi, bir zamanlar "Eski Pazar" olarak adlandırılan birçok hediyelik eşya dükkanı, mağaza ve kuyumcuya ev sahipliği yapmaktadır.

Rodos kale içi (2026)

Eski dönemde ahır olarak kullanılan bölmelerde günümüzde, hediyelik eşya satan dükkanlar, kuyumcular bulunmaktadır. Yol kavşaklarında ve alanlarda eskiden kalma büyük ağaçların altında yeme içme hizmetleri sunulmaktadır. İç sokaklar çoğunlukla lokantalar ve ayak üstü yiyecek satan lokantalar rafından işgal edilmiştir. Bu görüntüler kentin tarihi dokusunu bozmaktadır. Aynı bölgede özgün yapısını

korumaya çalışanlar da vardır. Örneğin Türk kahvehanesi örnek verilebilir.

Kale içindeki Türk Kahvehanesi (2026)

Rodos Kalesi, yuvarlak kuleleri olan yaklaşık 6.000 m^2 dikdörtgen bir yapıdır. Batı tarafındaki burçta halen sergilenen toplar bulunmaktadır. Güney cephedeki geniş kemerli bir kapıdan girildiğinde ziyaretçiler ilk olarak geniş avluyu görmektedir. Başka bir bölme de ise İtalyanlar tarafından eklenen bir Şapel bulunmaktadır. Kalenin bir bölmesinde mücevherler, silahlar, kitaplar ve sanat koleksiyonu bulunmaktadır. Orta çağ kostümleri, güzel oyma mobilyalar ve el dokuması tekstiller de sergide yer almaktadır.

Butik otel (2026)

Eski dönemlerde, kale içinde yalnız Müslüman aileler mülk sahibi olabiliyor ve konaklayabiliyorlardır. İtalyan döneminde ve 1947'dan sonra bu bölgede yaşayan Türkler Türkiye'ye göçmüşlerdir. Türklerden kalan bazı evler günümüzde butik otel olarak çalışmaktadır. Arkadaşım Alpaslan'ın annesinin evi günümüzde butik olarak çalışmaktadır.

Büyük Üstatlar Sarayı

Şövalyeleri Rodos adasını ele geçirdikten sonra, surları genişletmişler ve kaleyi bir karargaha ve Büyük Üstatlar için saraya çevirmişlerdir. XIV. yüzyılın ilk çeyreğinde, sarayı tamir edip birkaç ana değişiklik yapmışlardır. 158 odanın bulunduğu sarayda, günümüzde ziyarete açık 24 oda bulunmaktadır. Kuzey tarafında depo olarak kullanılan yer altı odası da vardır. Olasılıkla düşman saldırıları sırasında sığınak olarak kullanılmıştır. Zemin katta, kare bir avlu çevresinde sıralanmış büyük ve küçük tonozlu odalar bulunuyor. İç bahçesi Roma ve Yunan dönemine ilişkin heykellerle süslenmiştir. Salonların ve odaların zeminleri Roma ve Doğu Roma dönemi mozaik sanatlarını yansıtacak biçimde düzenlenmiştir. Zemin katta bekleme odası, büyük kabul salonu ve müzik odası gibi odalar bulunmaktadır. Büyük

Üstatlar Sarayı, Büyük Hastane ve Şövalyeler Sokağı ile Yukarı kent, Gotik dönemin en güzel mahallerinden biridir.

Büyük Üstatlar Sarayı (2026)

Mermer merdivenle çıkılan birinci katta Grand Master çalışma ve dinlenme odası, Büyük Konsey Salonu ve yemek salonu gibi resmi odalar bulunur. Geç Helenistik, Roma ve Erken Hıristiyanlık dönemine ilişkin taban mozaikleri bu kattadır. Antika mobilyalar, heykeller, halı ve sanat eserleri önemli bir koleksiyon oluşturmaktadır.

Büyük Üstatlar Sarayınn bir salonu (2026)

Ada 1522'de Osmanlı İmparatorluğu tarafından altı aylık ciddi bir kuşatma sonucunda ele geçirildiktan sonra saray kale, karargah ve hapishane olarak kullanılmıştır. 1856'da yaşanan bir mühimmat patlamasında sarayın alt kısmı büyük hasar görmüştür. Bunun sonucunda birinci kattaki birçok oda hasarlanmıştır.

Saray ve karargah olarak kullanılan bu görkemli yapıt, Kanuni Sultan Süleyman'dan önce de fethedilmek istenmiştir. Bu nedenle 1440'da Mısır Memluk sultanı, şehri 40 gün boyunca kuşatmış fakat başarısız olmuştur. 1480'de II. Mehmet'in birlikleri tarafından kuşatılan Rodos yine alınamamıştır.

Büyük Üstatlar Sarayındaki sergiden bir nesne (2026)

Sarayın içinde bölgeye ilişkin antik eserler müze kapsamında sergileniyordu.

Bugün müze olarak halka açık olan kale, UNESCO Dünya Mirası listesine eklenmiştir. Ünesco Dünya Mirası listesinde yer alan sarayın bakım ve onarımının yeterli düzede yapılmadığını söyleyebilirim. Pencere doğramları çürümüş durumdadır. Büyük üstatlar Sarayını gezdiğimiz gün "Dünya Müze Günü" olduğu için şanslıydık çünkü giriş ücreti ödemedik.

Hafız Ahmet Ağa Kütüphanesi

Kütüphane Rodos Kalesi içinde, Orologlou Meydanında ve Süleymaniye Camisi'nin karşısındadır. Hafız Ahmet Ağa Kütüphanesi adını kurucusu Hafız Ahmet Ağa'dan alır.

Hafız Ahmet Ağa Kitaplığı (2026)

Çevresi duvarla çevrili olan kütüphanenin avlu girişindeki ana kapısında merdiven bulunur. Avlunun girişindeki bu kapının alnında bulunan yazıtta kütüphanenin yapılışına ilişkin bilgi yazılıdır.

Kütüphane, avlu içerisinde yer almaktadır. Avluya girildiğinde sağ ve sol tarafta ikişer katlı binalar ve karşıda kütüphane binası görülür. Kütüphane dikdörtgen planlıdır ve içinde iki oda bulunmaktadır: İlk oda okuma odası, ikinci oda kitapların korunduğu odadır. Okuma odasının ortasında büyükçe bir masa vardır. Odaların üzerleri yarım küre biçiminde iki kubbeyle örtülüdür. Kütüphane binasına oval beş basamaklı bir merdivenle çıkılır.

Avlusunda sağ ve sol tarafında bulunan binalar Hafız Ahmet Ağa'nın babası Hasan Ağa tarafından Kur'anı Kerim okumak için 1797 yılında yaptırılmıştır. Hasan Ağa avluya bir kuyu ve çeşme de yaptırmıştır. Avluda Rodos'ta Osmanlı döneminde inşa edilmiş *ve* günümüze ulaşmayan çok sayıdaki yapının kitabeleri sergilenmektedir.

Ahmet Ağa'nın 1793-94 tarihli vakfiyesinden şu bilgileri ediniyoruz:

- Ağa kütüphaneye iki hafız-kütübü (kütüphanelerde görev yapan, kitapları koruyan, muhafaza eden ve dermedeki eserlerin içeriği ile yerini iyi bilen kütüphaneci unvanıdır) tayin etmiş ve onların kütüphanede haftada beş gün ders okutmalarını zorunlu kılmıştır.
- Kaybolan kitapları hafız-ı kütüblerin düzenleyeceği, hafız-ı kütüblere yiyecek yardımının yanında, kütüphane kurucusunun tahsis ettiği evde oturacakları, hafız-ı

Hafız Ahmet Ağa Kitaplığı'nın okuma salonu (2026)

kütüblüğün babadan oğula geçmesinin belde halkının uygun görmesi ve kefil olması durumunda kasr-ı yed *ya* da Türkçe deyişle el çektirme yoluyla görev devrinin olası olacağı, kütüphanede bulunan kitapların sayım *ve* denetimini yapacak kimseler için ücret ödeneceği ve kitapların hiçbir şekilde ödünç verilemeyeceğini belirtmiştir.

- Ahmet Ağa Kütüphanesinde tatil günü Cuma idi. Kütüphanenin kapılarını belirli saatlerde açıp kapatmak üzere iki muhafız görevlendirilmişti. XVIII. yüzyılın ikinci yarısıyla XIX. yüzyılın başlarında kurulan kütüphanelerde çalışma günleri genellikle beş ya da altı gündü. Kütüphane güneşin doğuşundan bir saat sonra açılmakta ve batışından bir saat önce kapatılmaktaydı.
- Kütüphanede bulunan kitapların ciltlenmesi, eskiyenlerinin yeniden ciltlettirilmeleri ve kutüphane binasının tamirinin, vakfın artan gelirlerinden karşılanması istenmekteydi.

Ahmet Ağa Vakfiyesi kütüphanede ibadet ve dini etkinliklere de büyük ölçüde yer verildiğini göstermektedir. Bunların arasında Mevlid, Regaib, Mi'rac ve Berat gecelerinde baş hafızı-ı kütüb Efendi'nin yönetiminde toplanacak yirmi dervişin, yetmiş beşbin kelime-i tevhid okuyup sevabını kütüphane kurucusu ve ailesinin ruhlarına bağışlamaları, anılan gecelerde gaziler için helva pişirilip dağıtılması, her yıl Muharremin on beşinde kütüphane avlusunda pişirilecek aşure ve kurban bayramlarında kesilecek koyun etlerinin fakirlere dağıtılması, şevval ayının ilk altı gününde oruç tutacak kütüphane personeli için her akşam hafız-ı kütüblerin odalarında iftar için yemek hazırlanması gibi konular sayılabilir.

Günümüzde de Hafız Ahmet Ağa Kütüphanesi Rodos Türklerinin özellikle dini bayramlarda önemli bir buluşma ve toplanma yeridir.

Ahmet Ağa Kütüphanesi'ni ziyaret ettiğimizde, kütüphanenin bakımından sorumlu olan aile ile tanışma ve sohbet etme olanağımız oldu.

Fethi Paşa Saat Kulesi

Ahmet Fethi Paşa Saat Kulesi ya da daha çok bilinen adı ile Fethi Paşa Saat Kulesi, Rodos'un kale içindeki tüm Rodos'a hakim tepede konuşlandırılmıştır.

Fethi Paşa Saat Kulesi, 1852 tarihinde Sultan Abdülmecid zamanında, Tophane müşiri Ahmed Fethi Paşa tarafından yaptırılmıştır. Günümüzde, seyir kulesi olarak kullanılmaktadır. Fethi Paşa Saat Kulesi, kale içinde ve limana egemen bir tepede, Süleymaniye Camisi'nin kuzeyinde yer almaktadır. Fethi Paşa Saat Kulesinin inşasına, 1850 yılında Rodos adasına Sultan Abdülaziz ile Sultan Murad'ın gelişi vesilesiyle başlandığı bildirilmektedir. Yapının giriş kapısının üzerinde yer alan yazıtta, saat kulesinin 1851-1852'de hizmete girdiği yazılıdır.

Kule, yerli ustalar tarafından yapılmıştır. Kare planlı olan saat kulesi üç katlıdır. Kule kesme taştan inşa edilmiştir. Kulenin köşeleri, dıştan silmelerle çevrelenmiş. Kulenin üst kısmına ahşap dar merdivenlerle (ancak bir anda bir kişi kullanabiliyor) çıkılıyor. Saat kulesinin üstü yarım kubbe ile örtülüdür.

Fethi Paşa Saat Kulesi (2026)

Kulenin birinci katında, cephelerin her iki köşesinde kaideler üzerinde yükselen ikişer sütun bulunuyor. Kulenin tüm cephelerinde pencereler bulunuyor ve bu pencerelerden tüm kent görülebiliyor.

Fethi Paşa Saat Kulesi'ndeki saatin mekanizmaları, avlusunda bulunan bahçede sergilenmektedir.

Günümüzde Fethi Paşa Vakfı tarafından kiraya verilen kule, seyir kulesi olarak işletilmektedir. Saat kulesinin giriş biletine, soğuklanma içeceğinin bedeli eklenmektedir. Kuleye çıkıp yorulanlar, kulenin avlusunda soğuk içeceklerini yudumlayabilmektedir.

Kuleden kentin her yönünün fotoğrafını çekebildim.

Rodos Süleymaniye Medresesi

Kale içinde, Panetiu Sokağı üzerinde ve Fethi Paşa Saat Kulesi'ne yakındır. Rodos Süleymaniye Medresesi Rodos'un Osmanlı Türklerinden günümüze değin varlığını sürdüren simgesel eserlerinden biri idi. Medreseye gelir sağlamak için Türk Vakıf Yönetimi'ne ait 24 adet dükkan da inşa edilmiştir.

Rodos Süleymaniye Medresesi (2026)

Rodos'ta sürgünde bulunan Ahmet Midhat Efendi ve Ebuziyya Tevfik Bey, adada eğitime olan isteğin ve öğrenci sayısının artması üzerine, Süleymaniye Rüştiyesi

adıyla anılacak olan bir okulun açılmasını kararlaştırırlar. Mektep, cephanelik patlamasında yerle bir olan Sencuvan Camisinin yerine ilk olarak 1856'da inşa ettirilir. 1898'de meydana gelen bir depremle harap olan bu bina yıktırılarak, yerine bugünkü medrese inşa edilir. Kare planlı ve orta avlulu olan medrese, kırma çatılıdır. Medresede bir de kütüphane bulunmaktadır. Rodos'u işgal eden İtalyanlar, medresenin müdürü Ata Efendi'yi esir alırlar ve diğer esirlerle birlikte önce Roma'ya sonra Toronto'ya sürerler.

Süleymaniye Medresesi, 1947 yılından 1972 yılına değin, çift dillilik temelinde sadece Türk çocuklarının öğrenim gördüğü bir ilkokul olarak öğrenimini sürdürmüştür. Süleymaniye Medresesi'nin adı, 1972 yılında Rodos 13. Şehir İlkokulu olarak değiştirilmiş ve o tarihten sonra ise Türkçe öğrenim tamamen yasaklanmıştır.

Yakın tarihlerde ise, Süleymaniye Medresesi, Eski Eserler İdaresi'nce temelinde St. Jean Kilisesi olduğu gerekçesi bahane edilerek yıkılmak istenmiştir. Bu girişim, Rodos, İstanköy ve On İki Ada Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği'nin ve ulusal ve uluslararası tepkilerle durdurulmuştur.

Gezimiz sırasında bu medresede okumuş Türklerin anılarını dinledik. Günümüzde medrese bakım onarım yapılıyor gerekçesiyle kapalı tutuluyor. Ancak bir çalışma yapılmıyor.

Rodos Süleymaniye Camisi

Rodos Süleymaniye Camisi (2026)

Eski şehirde Saat Meydanı'nda yer alan bina fetihten hemen sonra Kanuni Sultan Süleyman adına yaptırılmıştır. Yerli kaynaklar caminin inşa edildiği yerde daha önce Saint Apostoli Kilisesi'nin bulunduğunu belirtmektedir. Evliya Çelebi, caminin minare kapısı yanında 1533 tarihinin yazılı olduğu bir tamir yazıtını kaydetmiştir. Bazı kaynaklar, padişahın fermanı üzerine Makbul İbrahim Paşa'nın bu camiyle birlikte bir de kendi adına cami yaptırdığını belirtir. Adı geçen caminin yazıtında İbrahim Paşa'nın ismi geçmemekle birlikte inşa tarihi 1540 olarak yazılmıştır. Evliya Çelebi bu yazıtı 1530 tarihli olarak vermiş ve yapıyı da İbrahim Paşa'ya mal etmiştir.

Cami, büyük bir orta kubbesi ve iki yanında daha küçük ve alçak birer kubbeyle tabhaneli planlı ilk Osmanlı camilerinin geç dönemlerde yapılmış önemli bir örneğidir. Kuzey cephesindeki son cemaat yeri iki revaklı olup sekizer sütuna oturan dıştaki birinci revak çatı

ile örtülüdür. İkinci revak yedi kubbelidir ve sekiz sütuna oturmaktadır. Kuzey cephesinde bir mihrabiyenin yer aldığı caminin giriş kapısı basık kemerlidir. Kapıda kullanılan mermer parçaları 1510-1520 tarihli bir şövalye mezarından alınmıştır. Kabartmalarla süslü mermerin üzerinde silahlar, borazanlar, kum saatleri, çiçek vb. süslemeler mevcut olup melek figürleri, haç vb. semboller kazınmıştır. Mihrap ve minberi altın yaldızlıdır. Minber ceviz ağacından yapılmıştır ve işlemelidir. Mihrabının üstü istiridye formlu, nişlidir.

Sekizgen planlı şadırvanı sekiz sütuna oturan bir kubbeyle örtülüdür, ancak suyu akmamaktadır. Bahçesinde bazı kırık mezar taşları yer almaktadır. 1808 yılında büyük bir onarım geçiren cami, Sultan Abdülaziz'in Rodos'u ziyaretinden kısa bir süre önce de kısmen elden geçirilmiş, bunun için gerekli 22.230 kuruşun vakıf gelirlerinden karşılanması 10 Recep 1266 (22 Mayıs 1850) tarihli bir irade ile uygun bulunmuştur. Adada meydana gelen 1856 depremi ve cephanelik patlamasında Süleymaniye Camisi de büyük çapta hasar görmüştür. 8 Zilkade 1309 (4 Haziran 1892) tarihli bir iradeyle caminin tamir ettirilmesine karar verilmiştir. Bu tamirde yapı genel bir onarım görmüş ve tek şerefeli olan minaresi iki şerefeli olarak inşa ettirilmiştir. Minare daha sonra 1925 yılında genel onarım geçirmiştir. Caminin tamirinde üstün hizmetleri görülen Rodos İmaret-i Amire Katibi Ali Rüşdü Efendi 23 Temmuz 1893'te beşinci rütbeden Mecidi nişanıyla ödüllendirilmiştir.

Minare, külahındaki fazla eğilme ve gövdesinde önemli ölçüdeki çatlama nedeniyle 1987 yılında yıkılmış ancak yıkılmadan önce ileride restorasyon çalışmalarında kullanılmak üzere fotometrik bir görüntüsü alınmıştır. 1988'de Yunanistan Kültür Bakanlığı tarafından başlatılan yenileme çalışmaları 13 Haziran 2005'te tamamlanmıştır. Caminin tarihi özelliklerine sadık kalınıp dönemin yapı teknikleriyle ve malzemesi kullanılarak başarılı bir restorasyon gerçekleştirilmiştir. Cephe duvarı üzerinden yükselen minaresi şehrin tüm görünümüne hakimdir. Yenileme öncesine kadar İbrahim Paşa Camisi ile birlikte ibadete açık olan iki camiden biriydi. Cuma ve bayram namazları müftü vekilliği yapan kişiler tarafından burada kıldırılırdı. Günümüzde ise ibadete kapalıdır.

Caminin avlu giriş kapısı da kilitli olduğundan camiyi ancak uzaktan inceleme olanağımız oldu.

Hacı Mehmet Ağa Camisi

Hacı Mehmet Ağa Camisi XIX yüzyılda kale içinde inşa edilmiştir. Rodos'un ticari merkezinde, Sokratus Caddesi üzerinde bulunur.

Mehmet Ağa Camisi, mimari, süsleme ve diğer unsurlar bakımından zaman boyunca çeşitli değişiklikler geçirmiştir. 1819 yılında harap durumdaki eski bir caminin yerine inşa edilmiş, 1856 depreminden sonra 1875 yılında kapsamlı bir değişiklik görmüştür. II. Dünya Savaşı

sırasında yine ağır hasar görmüş, 1948 yılında yenilenmiştir. Kötü durumda olan minare ve şerefe kaldırılmıştır. 2004 yılında yapılan yenilemede minare yeniden inşa edilmiştir.

Hacı Mehmed Ağa Camisi (2026)

Cami, dikdörtgen planlıdır. kubbeli değil ahşap beşik çatılıdır. Mihrap, kıble duvarının ortasında, yaklaşık bir metre çapında, yonca kemerle taçlandırılmış yarım daire şeklinde bir niş olarak yer almaktadır. Dış pencerelerin üzerinde bir sıra sivri kemerli dikdörtgen açıklıklar bulunmaktadır. Duvarlar kırmızı tüf taşlarla örülmüştür. Görünüşe göre caminin zemini, Hospitalier Şövalyeleri'nin inşa ettiği eski bir yapının kalıntıları olabilir.

Caminin kıblesinin doğru olması için üst kat döndürülerek inşa edilmiştir. Bu nedenle üst kısmı taşımak amacıyla cadde üzerinde bir sütun konmuştur.

Günümüzdeki minare ahşaptır ve Yunanistan Kültür Bakanlığı tarafından yenilenmiştir. Bu yenileme sırasında minarenin özgün yapısına dikkat edilmemiştir. Kalem formlu Osmanlı minarelerinden farklı olarak çokgen şekilli Arap minarelerine benzetilmiştir.

Avludaki ya da yoldaki çeşme, 1875 yılında ikinci yapım döneminde eklenmiştir. Çeşme abdest almak ve sokaktan geçenlerin su gereksinimlerini karşılamak amacıyla yapılmıştır. Çeşme, dört taş sütunla ayrılmış üç yatay parçaya bölünmüş bir duvardır. Mermer panolar sivri kemer şeklinde geometrik süslemelerle süslenmiştir.

Hacı Mehmet Ağa Camisi Adadaki çoğu cami gibi ibadete açık değildir.

İbrahim Paşa Camisi

Rodos kentinin merkezinde ancak kale dışında bulunan, İbrahim Paşa adıyla anılan bu cami Kanuni Sultan Süleyman'ın adına inşa ettirilmiştir. Caminin 1536'da idam edilen Sadrazam Makbul İbrahim Paşa'nın olması pek olası değildir. Yazıtında İbrahim Paşa'nın adı geçmemesine karşın eser bugüne kadar onun adıyla tanına gelmiştir.

Rodos'ta Sultan Süleyman'ın hayratı olarak ayrıca başka bir Süleymaniye Camisi vardır. Bu camiye İbrahim Paşa'nın adının niçin yakıştırıldığı anlaşılamamıştır. Bazı kaynaklar, İbrahim Paşa'nın Mısır'a giderken Rodos'a uğrayarak Kanuni'nin emrini yerine getirmek için

Süleymaniye Camisi ile birlikte bu camiyi de yaptırdığını söyleyip her iki caminin İbrahim Paşa tarafından inşa ettirildiğini belirtmektedir. Evliya Çelebi de 1082 Muharreminde (Mayıs 1671) çıktığı seyahatte uğradığı Rodos'u anlatırken Makbul (Maktul) İbrahim Paşa Camisi adıyla andığı bu eseri kısaca tanıttıktan sonra yazıtının kopyasını vermiştir.

İbrahim Paşa Camisi (2026)

Cami tek kubbeli ve kare planlıdır. Girişin önünde sütunlara dayanan kemerlere oturan üç kubbeli bir son cemaat yeri vardır. Geç bir dönemde bu son cemaat yeri dışına, ana binaya göre simetrik olmayan ve taş payelere dayanan üstü öne meyilli, saç kaplı ahşap bir çatı ile örtülü ikinci revak eklenmiştir. Harim girişi basit bir kemerin içindedir. Kapının yayvan bir yay biçimindeki kemeri beyaz ve pembe mermerlerden geçmeli olarak yapılmıştır. Bunun üstünde yazıt yer almıştır.

Kare biçimli harimin üstünü örten yaklaşık 11,50 m. çapındaki kubbenin sekizgen kasnağı sağırdır. Kareden kubbeye geçiş ise köşe pandantifleriyle sağlanmıştır. Bu camide, diğer Osmanlı-Türk ibadet yerlerinde rastlanmayan bir özellik olarak harimin iki yan duvarındaki pencerelerin arasında dikdörtgen biçiminde çıkıntılar vardır. Niçin yapıldıkları hususunda kesin bir şey söylenemeyen bu çıkıntılar içeride harime eyvan şeklinde iki kat halinde açılır. Son cemaat yeri duvarı ile yan cephenin birleştiği köşede duvar kalınlığı içinde olan minare XIX. yüzyılda yenilenmiştir, Minare İtalyan işgali yıllarında 1928'de camiden ayrı betonarme olarak yeniden inşa edilmiştir. Şerefe altı çıkmaları bilezikler halindedir. Külah da kagir olarak yapılmıştır.

Mihrabın dikkat çekici bir süslemesi ve mimari özelliği yoktur. Minberi ise mermerden yapılmış olmakla beraber son derece sadedir. İçeride yalnız kubbe göbeğinde ve kasnak hizasında pek az kalem işi süsleme görülür. Harimi üç taraftan kuşatan ahşap müezzin mahfili ağaç direklere oturur. Korkulukları da basit çubuklar halindedir. Yalnız ortada girişin hizasında bu mahfilin, dışa doğru yarım yuvarlak bir çıkıntısı vardır ve korkuluğu daha süslü biçimdedir.

Caminin önünde bulunan sekizgen biçimindeki şadırvanın sekiz sütuna oturan kemerlerinin üstlerini kiremit kaplı ahşap bir çatı örtmektedir.

Mustafa Paşa Camisi (Sultan Mustafa Camisi)

Mustafa Paşa Camisi Rodos'ta kale içinde yer alan bir Osmanlı camisidir. Cami ibadete açık değildir. Arionos Meydanı'nda bulunan Mustafa Paşa Camisi, aynı bölgede yer alan Süleyman Hamamı'nın yanında bulunmaktadır. Caminin inşaatına 1610-1620 yıllarında Ebubekir Paşa tarafından başlanmış ancak tamamlanamamıştır. Daha sonra Sultan III. Mustafa, caminin inşaatını devam ettirmiş ve camiye gelir sağlamak için yakınına bir hamam inşa edilmesini emretmiştir. Cümle kapısındaki mermer yazıtta caminin 1764-1765 yıllarında Sultan III. Mustafa tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Bu nedenle cami Mustafa Paşa Camisi ya da Sultan Mustafa Camisi olarak adlandırılır.

Mustafa Paşa Camisi (2026)

Cami ve avlusundaki sekizgen çeşme, 1948 yılında On İki Adalar'ın İtalyan yönetiminden sonra Yunanistan'a bırakılmasının hemen ardından Yunanistan Kültür Bakanlığı tarafından tescil edilmiştir. 1863 Rodos depreminde tamamen yıkılan ve daha sonra yeniden inşa edilen minaresi 1973 yılında yıktırılmıştır. Aynı şekilde, caminin büyük mermer revakı da günümüze ulaşamamıştır.

Caminin parlak sarıya boyanmış cephesi ve çatısı 2010'ların ortalarında yenilenmiştir. Yapı 1977'den beri adadaki Müslüman topluluğu tarafından nikah salonu olarak kullanılmaktadır.

Cami yaklaşık 13,7 × 10,7 m boyutlarında dikdörtgen bir plana sahiptir. Çatısının ortasında büyük bir kubbe, doğu-batı yönünde iki tonoz ve ortada iki küçük alçak kubbe bulunmaktadır. Ana kubbesi mihrabın önündeki kare alanı kaplarken, dikdörtgen tonozlar üst örtünün kare planını korumak için yerleştirilmiştir. Osmanlı camilerinde ve özellikle Rodos'ta tonoz kullanımı oldukça nadirdir ve Mustafa Paşa Camisi'ndeki tonozlar adadaki camiler arasındaki tek örneğini oluşturmaktadır. Tonozların üstü kurşun şeritlerle kaplanmıştır.

Yapının mihrabı adadaki diğer camilerdeki mihraplardan farklı olarak oyularak yapılmamıştır ve çok derin değildir. Hilal şeklinde bir kemerle taçlandırılmış, üst kısmında Korint başlıkları bulunan dikdörtgen tabanlı iki silindirik sütunla çevrelenmiştir. Rodos'taki camilerde bulunan en büyük revaklardan biri olarak kabul edilen revakı günümüze

ulaşmamıştır. Boyutları yaklaşık 17,5 × 6,5 m olduğu bilinen bu revak, iki sıradan ve toplamda dört mermer sütun tarafından taşınan kemerlerden oluşuyordu.

Mustafa Paşa Camisi'nin minberi, adada günümüze ulaşan en büyük mermer minberlerden biridir. Gri renkli mermer parçalarından yapılmış ve üzeri Arap motifleriyle süslü bir taç ile donatılmıştır. Alt kısmında Kelime-i Şehadet yazılı bir pano bulunmaktadır.

Aş Evi (İmaret)

Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1522 yılında Rodos'un almasının ardında kale içinde medrese, cami ve mescit hocaları ile muhtaç insanlara yemek sağlanması amacıyla bir aş evi inşa edilmiştir. Aş evi Sokrates Sokağındadır.

Aş evi (2026)

Aş evi ana bina ve mutfak bölümü olmak üzere iki temel kısımdan oluşmaktadır. Avlu duvarındaki yazıtında

"Size bu yemek, Allah rızası için verilmektedir"

anlamında yazı bulunmaktadır.

Aş evi bir şekilde Osmanlı vakıflarının elinden çıkmış ve günümüzde meyhane diyebileceğimiz şekilde işletilmektedir.

Çeşmeler

Kale içinde ya da kale yakınında Osmanlılar ve diğer egemen güçler tarafından yapılmış çok sayıda çeşme bulunmaktadır. İlk olarak Osmanlı çeşmeleri tanıtılacaktır. Ardından diğer çeşmelere yer verilecektir. Osmanlı yapımı olan çeşmeler, insanların su gereksinimini karşılamak ya da abdest almaları için yapılmıştır.

Murat Reis Külliyesi Çeşmesi

Murat Reis Külliyesi Çeşmesi Kalenin hemen kuzeydoğusundaki Özgürlük Kapısı'nın yayındadır (Eleftherias Gate). Klasik Osmanlı mimarisinde yapılmış olan çeşme caminin haziresindedir.

Enderun Çeşmesi

Eski kentin içinde saraya yakın yerde yapılmış olan bu çeşmede Osmanlı döneminin taş işçiliği görülmektedir. Arkeoloji Müzesi meydanında, artık olmayan Enderun Camisi'nin çeşmesidir.

Çeşmenin yazıtında şunlar yazılıdır:

> *"Biz her şeye sudan hayat verdik" (Enbiye Suresi) ve "Muhakkak ki yapılan iyilikler kötülükleri giderir"*

Yazıtın tarihi 1881 dir.

Süleymaniye Çevre Çeşmeleri

Özgürlük Kapısı'ndan sur içine girip tarihi Şövalyeler Sokağı (Avenue of the Knights) boyunca yukarıya doğru gidildiğinde Büyük Üstatlar Sarayı'na varılır. Sarayın hemen yakınında bulunan pembe kubbeleriyle ünlü tarihi Süleymaniye Camisi ve Fethi Paşa Saat Kulesi çevresi bulunur. Bu meydanda Enderun Çeşmesi ile cami çevresindeki eskiden var olan su yapıları ve çeşmelerin izleri görülmektedir.

Süleymaniye Camisi'nin avlusunda yer alan şadırvan tarzındaki çeşme aslında Rodos'un fethinden hemen sonra inşa edilen ilk caminin su yapılarından ilham alsa da, bugünkü zarif görünümünü 1808 yılındaki büyük yenileme döneminde kazanmıştır.

Çeşme, sekizgen planlı bir havuz ortasında yükselen fıskiyeli bir mermer sütun ve bunu çevreleyen sekiz sütunlu bir baldaken (kubbe) mimarisine sahiptir. Sütun başlıklarında Osmanlı barok tarzının etkileri ile Doğu Roma ya da Şövalye dönemine ilişkin devşirme mermer parçaların harmanlandığı görülür.

Çeşmenin üzerinde yer alan celi ta'lik hatla yazılmış tamir yazıtı, yapının Sultan II. Mahmud döneminde yenilendiğini belirtir. Yazıtta özetle şöyle denilmektedir:

> *"İslam'ın ve adaletin koruyucusu, Cihan Sultanı Mahmud Han'ın emriyle bu kutsal mabedin ve şadırvanın eskiyen su yolları ihya edildi. Bu hayrat, susamış gönüllere can suyu bahşeden, sanki cennetteki Kevser havuzundan bir nişanedir. Gelip bu saf sudan içenler, bânisine ve devlet-i aliyyeye dua eylesinler."*

Mehmet Ağa Camisi Çeşmesi

Mehmet Ağa Camisi Çeşmesi, Süleymaniye Camisi'nden aşağıya doğru inen, Eski kentinen hareketli alışveriş ve esnaf caddesi olan Sokratous (Sokrates) Caddesi üzerinde, aynı adlı caminin bitişiğinde bulunur.

Çeşme çevredeki esnafın su gereksinimini karşılamak ve cami cemaatinin abdest alması için yapılmıştır. Yanyana üç çeşmeden oluşur.

Hacı Mehmet Ağa Camisi'nin çeşmesi (2026)

Esnafın ve halkın yüzyıllardır kullandığı bu meydan ve köşe çeşmeleri, Osmanlı'nın sur içi su şebekesinin merkez noktalarındandır.

Çeşmenin yazıtında şu açıklama bulunmaktadır:

> *"Sahibül hayrat vel hasenat El Hac Amber Mehmet Hasan 1292 (hicri)*
>
> *Ve ma tekaddimu bienfüsiküm Hayrün yahdeuhü İbadullah*
>
> *Ve ma el mai külli şey'in hayy"*

İbrahim Paşa Camisi ve Meydan Çeşmeleri

Sokratous Caddesi'nden güneye doğru gidildiğinde Platanos Meydanı ve İbrahim Paşa Camisine varılır. İbrahim Paşa (ya da Platonos) meydanında caminin şadırvanı bulunmaktadır. Şadırvan meydanda olduğundan yalnız cami cemaatine değil mahalleliye de hizmet vermektedir.

İbrahim Paşa Camisi'nin şadırvanı (2026)

Caminin hemen arkasındaki sokak aralarında Çimenlik Meydan Çeşmesi tarzındaki tipik Osmanlı köşe çeşmeleri bulunmaktadır.

Kızıl Kapı (St. John) ve Kızıl Kapı Çeşmesi

Çeşme kalenin güney kapısı olan St. John (Kızıl Kapı) yanında 1819 yılında inşa edilmiştir. Rodos'taki en görkemli ve en iyi korunmuş Türk çeşmelerinden biri olan dir. Ayrıntılı mermer işçiliği dikkat çekicidir.

Klasik Osmanlı geç dönem mimarisinin izlerini taşır. İki yanındaki gömme dikey sütunlar (pilasterler), çeşmenin mermer aynasını çerçeveler. Çeşmenin üzerinde taş oyma tekniğiyle yapılmış bitkisel motifler, yaprak bezemeleri ve suyun kutsallığını simgeleyen vazo içinde çiçek kabartmaları yer alır. En üst kısımda ise çeşmeye anıtsallık katan kavisli bir alınlık bulunur.

Çeşmenin mermer aynasında, dönemin şairleri tarafından kaleme alınmış 4 beyitlik celi sülüs hatlı bir yazıt. Yazıtta suyun hayat verici gücü vurgulanarak şu anlam aktarılır:

> *"Seyyid Hacı Mehmed Ağa, bu kapı yakınında susuzluk çeken yolcular ve gaziler için temiz, lezzetli ve buz gibi bir su akıtarak bu güzel hayratı inşa etti. Bu çeşme, adeta susamışlara hayat bağışlayan Hızır'ın pınarı gibidir. Ey bu yoldan geçen mümin, bu tatlı sudan kana kana içtiğinde, bu hayrı gerçekleştiren Hacı Mehmed Ağa'nın geçmişlerinin ruhu için bir Fatiha oku ve ona hayır dualar eyle."*

Hafız Ahmet Ağa Kütüphanesi Çeşmesi (2016)

Hafız Ahmet Ağa Kütüphanesi Çeşmesi

Çeşme Hafız Ahmet Ağa Kütüphanesinin avlusuna, Ahmed Ağa'nın babası Hasan Ağa tarafından 1797 yılında yaptırılmıştır.

Kentin o dönemki su şebekesine bağlı olarak hizmet veren çeşme, hem kütüphaneyi ziyaret edenlerin hem de çevre halkının kullanımına sunulmuştur.

Çeşmenin yazıtı aşağıda verilmiştir:

Rikâb-dâr-ıHazret-i Şehryârî-i sâbık

Hafız AhmedAğa'nın pederleri

merhûm HüseyinAğa'nın rûhı

Şâd ola. Fîsebîli'llâh. Sene 1212 (Hicri)

Kanduri Çeşmesi (2026)

Kanduri Çeşmesi

Kanduri Camisinin yanında yer alan bu çeşmenin merkezindeki bu ayna taşı, Geç Osmanlı (Barok/Klasik) dönemi etkisi taşıyan bitkisel ve geometrik kabartmalarla süslenmiştir. En üst kısmında bir vazo veya sepet içerisinden çıkan çiçek ve yaprak motifleri yer alır.

Su musluğunun yer aldığı niş kısmı, dalgalı ve zarif bir Osmanlı kemeri mimarisiyle sınırlandırılmıştır.

Çeşmenin altındaki mermer kurna, suyun etrafa taşmasını önleyecek şekilde dairesel ve geniş hatlara sahiptir. Çeşmenin önündeki zemin, dönemin su kültürüne uygun olarak dairesel bir kesme taş basamak ve setle çevrelenmiştir.

Dertli Mustafa Efendi Çeşmesi

Çeşme Ada sakinlerinin ve gezginlerin temiz su ihtiyacını karşılamak amacıyla inşa edilmiştir. Kentin en eski esnaf ve ticaret caddesi olan ünlü Sokratous (Sokrates) Caddesi ile Hipokrat Meydanı yakınlarındaki tarihi sokak dokusunun bir parçasıdır.

Dertli Mustafa Efendi Çeşmesi (2026)

Çeşmenin iki yanında, antik mimariyi andıran yuvarlak formlu iki adet belirgin destek sütunu (pilaster) yer alır. Bu yönüyle Osmanlı'nın geç dönemlerinde sıklıkla uygulanan Barok ve Ampir üslubunun yerel bir sentezini sunar.

Çeşmenin üst kısmı kademeli bir saçak yapısına sahiptir ve tepesinde küçük, dekoratif bir taş kubbe (külah) ile sonlanır. Bu kubbe tipi, geleneksel Türk çeşme mimarisinin imza niteliğindeki unsurlarından biridir.

Yalak ve Musluk Sistemi: Alt kısımdaki mermerden yapılmış yarım daire biçimli taş yalak (hazne) günümüzde hâlâ korunmaktadır. Suyu akıtan metal musluk ise nişin tam ortasına gömülüdür.

Osmanlı döneminde Rodos'taki kamu çeşmeleri sadece su temini için değil; çevre sakinlerinin buluştuğu, kervanların ve binek hayvanlarının serinletildiği sosyal odak noktaları olarak işlev görüyordu.

Baykuş Çeşmesi (Owl Fountain)

Baykuş Çeşmesi (Owl Fountain) veya yerel adıyla Sindrivani, Rodos'un Eski kent bölgesindeki en canlı buluşma noktası olan Hipokrat Meydanı'nın tam merkezinde yer alır.

Adanın çok katmanlı geçmişini ve kültürel geçişlerini harika bir şekilde özetleyen bu yapının mimari özellikleri şunlardır:

Baykuş Çeşmesi (2026)

Çeşme Doğu Roma ve Osmanlı mimari geleneklerinin estetik bir harmanıdır. Havuzun ortasında, pencereli küçük bir kuleyi andıran sekizgen bir gövde yükselir. Bu kulenin pencereleri, canlı mavi tonlarında geleneksel seramik ve mozaiklerle süslenmiştir. Kulenin gövdesinden dışarıya doğru uzanan dekoratif metal musluklar (çörtenler), havuzun içine sürekli olarak su akıtır. Kulenin etrafını saran geniş, yuvarlak dairesel taş havuz, özellikle sıcak Akdeniz günlerinde meydanda serinletici bir atmosfer yaratır.

Çeşmenin en belirgin özelliği, sivri külah çatısının en tepesinde yer alan küçük baykuş figürüdür. Mitolojide baykuş, bilgelik tanrıçası Athena'nın simgesidir. Günümüzde bu çeşme, hem tepesindeki baykuş hem de etrafında eksik olmayan güvercinler nedeniyle ilgin. bir yerdir.

Meydandaki çeşmenin geçmişi aslında Orta Çağ'da Saint Jean (St. John) Şövalyeleri dönemine kadar uzanır. Ancak günümüzdeki görünümünü büyük ölçüde İtalyan yönetimi dönemine borçludur:

1924 yılında meydanda çıkan büyük bir yangının ardından, İtalyan mimar Armando Bernabiti tarafından meydanın dokusuna uygun olarak yeniden tasarlanmış ve inşa edilmiştir.

Osmanlı döneminde meydandaki camiden dolayı Şadırvan (Sintrivani) olarak da anılan yapı, Akdeniz mimarisiyle doğu esintilerini koruyacak şekilde restore edilmiştir.

Çeşme, adanın ana alışveriş ve yürüyüş aksı olan Sokratous (Sokrates) Caddesi'nin bitiş noktasında yer alır. Çevresi Orta Çağ'dan kalma adalet sarayı Castellania binası, kafeler, geleneksel restoranlar ve hediyelik eşya dükkanlarıyla çevrilidir.

Denizatı Çeşmesi

Denizatı Çeşmesi tarihi kentin Evreon Martiron Meydanı`nda bulunuyor. Çeşme ağızlarından suyun mutlulukla aktığı, zarif bir şekilde oyulmuş denizatı üçlüsünü sergiliyor.

Denizatı Çeşmesi, 20. yüzyılın başlarında, On İki Adalar`ın İtalyanlar tarafından işgali sırasında, o dönemin mimari ve sanatsal etkilerini yansıtmak için yapılmıştır. Çeşme

sadece bir sanat eseri değil aynı zamanda zengin kültür karışımının da sembolüdür. Pek çok tarihi olaya tanıklık etmiş, İtalyan işgalinden günümüze kadar şehrin değişen dinamiklerine sessiz bir gözlemci olarak hizmet etmiştir.

Her bir denizatı, denizcilik becerisini ve efsaneye göre güneş tanrısı Helios tarafından tercih edilen adanın efsanevi cazibesini simgeleyecek şekilde karmaşık bir şekilde tasarlanmıştır.

Efsaneye göre, geceleri, ay ışığı altında denizatları canlanır, neşeli bir şekilde su sıçratarak adalarını çevreleyen denizlerin özgürlüğünü kutlarlar. Akşamları, güneş battığında ve ışıklar üzerine düştüğünde, gerçek bir işaret ışığına dönüşerek insanları güzelliğine ve hareket halindeki suyun serin, dingin seslerine çekiyor.

Denizatları Çeşmesi (2026)

Argyrokastro Meydanı Çeşmesi

Çeşme tarihi Rodos kentinde Argyrokastrou Meydanı'nda (Argyrokastrou Square) bulunur.

Taş tekneli ve ortasında korint tipi başlığa sahip mermer bir sütun bulunan tarihi bir orta çağ çeşmesidir. Taş gövdesi üzerinde Aziz John Şövalyeleri'ne ait kabartmalar ve haç motifleri yer alır. Meydanın hemen yanında Decorative Arts Museum of Rhodes (Rodos Dekoratif Sanatlar Müzesi) bulunur.

Argyrokastro Meydanı Çeşmesi (2026)

Murat Reis Camisi ve Külliyesi

Murat Reis Külliyesi Rodos kent merkezi Mandraki bölgesi Kumburnu mevkinde yaklaşık 6 dönüm üzerinde Kuruludur. Külliye içinde Murat Reis Camisi ve Murat Reis Türbesi, Müftü Evi, Selamlık binası, arşiv olarak kullanılan kütüphane 241 adet koruma altına alınabilmiş mezar/kabir/türbe ve bir çeşme bulunuyor.

Murat Reis Camisi 17. yüzyılda Osmanlı döneminde inşa edilmiştir ve adını Koca Murat Reis'ten almaktadır. Cami hala ayaktadır ancak onarım gerektirmektedir. Rodos'taki Osmanlı camilerinin çoğu gibi ibadete açık değildir.

Murat Reis Camisi (2026)

Cami, 1623 yılında Ebubekir Paşa tarafından I. Süleyman döneminin önde gelen Osmanlı amirallerinden Koca Murat Reis onuruna, Aziz Antuan'a ithaf edilen eski kilisenin yerine yaptırılmıştır. Kendisi de vefatının ardından bu mezarlığa defnedilmiş. Külliye adanın Müslüman halkının yanı sıra Anadolu kıyılarında yaşayan halk için de bir ibadet ve saygı yeri haline geldi. Hac sırasında Müslümanlar türbeyi ziyaret ederler, kandiller ve adak taşırlardı. Mezarın yakınında hayvanları kesip etlerini fakirlere dağıtmak gelenekti.

Cami, 1797-1798 yıllarında Murabıt Hasan Bey tarafından onarılmış ve kendisi de buraya defnedilmiştir.

Caminin ilk minaresi, Trablusgarp Savaşı sırasındaki bombardımanın ardından Mayıs 1912'de yıkıldı. Daha sonra İtalyanlar tarafından bugünkü şekliyle yeniden inşa edilmiş ve 1993 yılında daha da restore edilmiştir.

Murat Reis Camisi'nin ibadet yeri kare planlı olup kubbeyle süslenmiş olup, şerefe ve minarenin ucu sıvalıdır. Kuzeybatı cephesinde, birçok Türk camisinin tasarladığı ilk Bursa tipine uygun olarak, ahşap tavanı destekleyen üç kemerden oluşan bir revak yer almaktadır.

Mihrabın sağ tarafında yer alan ahşap minber, iki taş sütunla çevrelenmiş, yarım daire şeklinde bir girinti olup, herhangi bir yazılı metin içermemektedir, ancak böyle bir metnin bir zamanlar mevcut olması ve daha sonra vandalizme maruz kaldığı düşünülmektedir.

Murat Reis Camisi hairesi (2026)

Avlusunda, binanın etrafını saran bir Osmanlı mezarlığı bulunmaktadır. Burada, bugün hala Murat Reis ve diğer önemli şahsiyetlerin mezarları görülebilmektedir.

1522 yılında adanın fethi sırasında hayatını kaybettiği anlaşılan I. Süleyman'ın üç subayının da burada gömülü olması, buranın, Murat Reis Camisi'nin inşasından tam bir asır önce mezarlık olarak kullanıldığını göstermektedir.

Lindos

Lindos Rodos adasının güneydoğusunda bulunan bir arkeolojik alan, balıkçı köyü ve eski bir belediyedir. 2011 yılındaki yerel yönetim reformundan bu yana, Rodos belediyesinin bir parçası olmuştur.

Söz konusu belediye birimi 178,9 Km^2'lik bir yüzölçümüne sahiptir. Rodos şehir merkezinin yaklaşık 40 Km güneyinde yer alır. Güzel plajlarıyla ilginç bir tatil yeridir.

Geniş bir koyda konumlanmış olan Lindos, karşısında yer alan Charaki adlı balıkçı köyüne ve küçük tatil beldesine bakar.

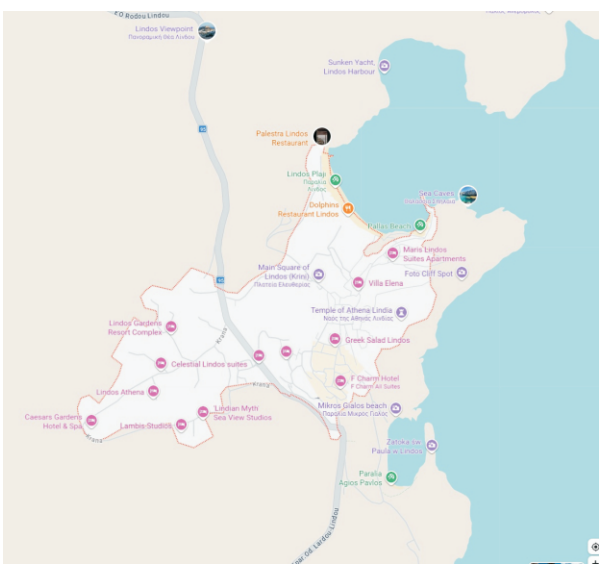
40 - Lindos

Lindos (2026)

Mitolojiye göre Lindos, MÖ X. yüzyıl civarında bölgeye gelen, Rodos kralı Tlepolemos önderliğindeki Dorlar tarafından kurulmuştur. Burası, "Dorian Hexapolis" (Dor Altılısı) olarak bilinen bölgedeki altı Dor şehrinden biriydi. Rodos'un konumu, onu Yunanlar ile Fenikeliler arasında doğal bir buluşma noktası haline getirmiştir. Lindos, MÖ VIII. yüzyıla gelindiğinde önemli bir ticaret merkezi olmuştur. MÖ VI. yüzyılda ise şehir, Yunanistan'ın Yedi Bilge'sinden biri olan Kleobulos tarafından yönetilmiştir. MÖ V. yüzyılın sonlarında Rodos şehrinin kurulmasının ardından Lindos'un önemi azalmaya başlamıştır.

Klasik dönemde Lindos akropolü, yaklaşık MÖ 300 yılında son biçimini alan devasa Athena Lindia tapınağına ev sahipliği yapıyordu. Helenistik ve Roma dönemlerinde, yeni yapıların eklenmesiyle tapınak alanı genişledi. Erken Orta Çağ'da bu yapılar terk edilerek kullanılmaz hale geldi. XIV. yüzyılda ise adayı Osmanlılara karşı savunmak amacıyla St. John Şövalyeleri (Tapınak Şövalyeleri) tarafından akropolün üzerine büyük bir kale inşa edildi ve bu kale, mevcut yapıların bir kısmının üzerini örttü.

Lindos kenti

Modern kasabanın üzerinde, sırasıyla Yunanlılar, Romalılar, Doğu Romalılar, Tapınak Şövalyeleri ve Osmanlılar tarafından güçlendirilmiş doğal bir kale olan Lindos akropolü yükselir. Bu durum, bölgede arkeolojik kazı yapılmasını ve buluntuların yorumlanmasını güçleştirmektedir. Akropol, çevresindeki limanlara ve kıyı şeridine hakim bir manzaraya sahiptir.

Günümüzde Lindos akropolünde aşağıdaki yapılara ilişkin kalıntılar görülebilir:

- MÖ 300 civarına tarihlenen ve daha eski bir tapınağın üzerine inşa edilmiş olan, Athena Lindia'ya adanmış Dor düzenindeki tapınak. Tapınağın içinde sunu masası ve Athena kült heykeline ilişkin kaide bulunmaktadır.
- MÖ IV. yüzyıla tarihlenen kutsal alanın Propylon'u (anıtsal giriş yapısı). Anıtsal bir merdiven, D biçiminde bir stoaya (sütunlu galeri) ve beş kapı açıklığına sahip bir duvara çıkar.
- MÖ 200 civarına tarihlenen, yanlarda dışa doğru uzanan kanatlara sahip Helenistik stoa. 87 m uzunluğundaki bu stoa, 42 sütundan oluşmaktaydı.
- Akropole çıkan basamakların dibinde, kayaya oyulmuş ünlü Rodos triremi (savaş gemisi) kabartması. Geminin pruvasında, heykeltıraş Pythokritos'un eseri olan General Hagesander'in heykeli yer alıyordu. Kabartma, MÖ 180 civarına tarihlenmektedir.
- Akropolün ana arkeolojik alanına çıkan Helenistik merdiven (MÖ II. yüzyıl).
- İmparator Diocletianus'a adanmış olma olasılığı olan ve MS 300 civarına tarihlenen bir Roma tapınağının kalıntıları.
- Akropol, Propylon ve giriş merdiveniyle çağdaş olan Helenistik bir surla çevrilidir. Bir Roma yazıtında, bu surun ve kare kulelerin, MS II. yüzyılda Athena rahibi olan P. Aelius Hagetor'un masraflarıyla onarıldığı belirtilmektedir.
- Daha eski Doğu Roma surlarının temelleri üzerine, 1317'den önce inşa edilmiş olan Tapınak Şövalyeleri Kalesi. Kalenin surları ve kuleleri, kayalığın doğal yapısını takip eder. Güney taraftaki beşgen bir kule, limana, yerleşim yerine ve adanın güneyinden gelen yola hakim bir konumdaydı. Doğuda, denize bakan büyük yuvarlak bir kule, surların kuzeydoğu tarafında ise biri yuvarlak, diğeri ise bir köşede yer alan iki kule daha bulunuyordu. Günümüzde, güneybatı köşesindeki kulelerden biri ve batı taraftaki bir kule ayaktadır.
- XIII. veya XIV. yüzyıldan kalma, daha eski bir kilisenin (belki de VI. yüzyıla kadar uzanan) kalıntıları üzerine inşa edilmiş olan Yunan Ortodoks St. John Kilisesi de buradadır.

Ünlü "Navarone'un Topları" (The Guns of Navarone) filminin bazı sahneleri Lindos'ta çekilmiştir.

Lindos'taki Osmanlı çeşmesi (2026)

42 - Lindos

Kentin girişinde Osmalılar'dan kalan bir çeşme dikkat çekmektedir.

Kent içinde araçla dolaşma olanağı yoktur. Eşekler ile gezilebilmektedir.

Filerimos Haçı

Filerimos Haçı (Filerimos Cross), Yunanistan'ın Rodos Adası'nda, Ialysos kasabası yakınlarında yer alan 18 m boyunda devasa bir beton anıttır. Yaklaşık 267 m yükseklikteki Filerimos Tepesi'nin zirvesinde konumlanan bu tarihi ve turistik nokta, Ege Denizi, Ialysos sahili ve hatta havanın açık olduğu günlerde Türkiye'nin Datça Yarımadası'nı gören 360 derecelik panoramik manzarasıyla ünlüdür.

44 - Filerimos Haçı

Filerimos Haçı (2026)

Filerimos tepesine çıkan yol oldukça virajlı ve yer yer heyelan nedeniyle bozulmuş bir yoldur. Tepeye çıkınca istediğiniz yere arabanızı bırakabiliyorsunuz. Tepenin merkezinde küçük bir kafeterya bulunuyor. Tepenin güney tarafında İtalyan Kilisesi ve güneyinde Filerimos haçına giden yol bulunuyor. Bu yol "Çile Yolu" olarak adlandırılmış. Filerimos Haçı, Rodos merkezinden yaklaşık 15 km uzaklıktadır.

Kafeteryanın çevresinde çok sayıda tavus kuşu dolaşıyor. İnsanlara çok alışmışlar ve yem bekliyorlar.

Filerimos haçı ve çevresi ile ilgili bazı bilgiler aşağıda verilmiştir.

- **Çile Yolu**: Haça giden yol, asırlık çam ve selvi ağaçlarının gölgelediği yaklaşık 800 metrelik taş döşeli bir yoldur. Yol boyunca, İsa Peygamber'in çarmıha gerilmeye götürülürken çektiği acıları ve geçtiği aşamaları tasvir eden 14 adet bronz rölyef pano yer alır.
- **Seyir Terası**: 1996 yılında inşa edilen bu modern beton haçın iç kısmında dar bir merdiven bulunur. Ziyaretçiler bu iç merdivenleri tırmanarak haçın yatay kollarına açılan yüksek bir seyir platformuna çıkabilir ve adanın en iyi gün batımı manzaralarından birini izleyebilir. Ziyaretimiz sırasında bu giriş kapalıydı.
- **Doğal Yaşam ve Tavus Kuşları**: Bölgenin en büyük çekim merkezlerinden biri de çevreye tamamen uyum sağlamış, serbestçe dolaşan ve insanlara alışkın olan tavus kuşlarıdır.
- **Tarihi Çevre**: Haçın hemen yakınında, antik Ialysos Akropolü kalıntıları, Athena Polias Tapınağı ve XIV. yüzyıldan kalma tarihi Panagia Filerimos Manastırı yer almaktadır.

Manastır ve akropol alanı ücretli olsa da, Filerimos Haçı'na giden Çile Yolu ve haçın bulunduğu seyir alanı tüm ziyaretçiler için ücretsizdir.

Filerimos Tepesi, antik dönemde Rodos'un üç büyük şehir devletinden biri olan antik İalissos kentinin akropolisiydi. Tepede koruyucu tanrıça Athena Polias'a adanmış büyük bir

tapınak bulunuyordu. Hristiyanlığın adaya gelişiyle bu tapınak alanına bir Roma bazilikası yapıldı.

XIII. yüzyılda Kudüs'ten gelen Gabriel adında münzevi bir keşiş beraberinde, Havari Luka tarafından yapıldığına inanılan mucizevi bir Meryem Ana İkonası getirdi ve tepeye adını verdi. XIV. yüzyılda adayı ele geçiren Tapınak Şövalyeleri, bu ikonayı korumak için buraya Gotik tarzda ünlü Filerimos Manastırı'nı inşa ettiler.

1912 yılında Rodos ve On İki Ada, İtalyan yönetimine geçti. 1920'li ve 1930'lu yıllarda İtalyanlar, Filerimos'taki manastırı ve tarihi kalıntıları büyük ölçüde yenilediler. Fransisken rahipleri için yürüyüş yolları yaparken, manastırın karşısındaki patikayı "Golgotha Yolu" (Çile Yolu) olarak düzenlediler. Yolun kenarına İsa Peygamber'in çarmıha gerilişine giden aşamaları anlatan 14 bronz kabartma istasyon yerleştirdiler. Yolun bittiği noktaya 1930 yılında İtalyanlar yaklaşık 30 metre yüksekliğinde taştan dev bir haç dikildi. Ancak bu haç, II. Dünya Savaşı sırasındaki bombardımanlarda yıkıldı. Tapınak Şövalyeleri, Filerimos Tepesi'ni bir kale, manastır ve lojistik üs olarak kullandılar.

Günümüzde tepede yükselen ve ziyaret edilen dev yapı, 1992-1996 yılları arasında aynı noktaya betonarme olarak yeniden inşa edilen haçtır. Yeni haç 18 m yüksekliğindedir.

Osmanlı'nın Rodos'u almasından sonra bazı Tapınak Şövalyelerinin bu tepeden atlayarak intihar ettikleri yönünde bir anlatı vardır. Ancak bunun gerçek olmadığı yazılmaktadır.

1522 yılında Osmanlı Padişahı Kanuni Sultan Süleyman, Rodos'u büyük bir kuşatmayla ele geçirdi. Kuşatmanın sonunda Şövalyelerin Büyük Üstadı Philippe Villiers de L'Isle-Adam, Osmanlı ile bir teslim anlaşması imzaladı.

Filerimos Tepesi'nin Tavus Kuşları (2016)

Ada vira (söz ve bağışlama) ile teslim oldu. Toplar hariç silahları ve zenginlikleri ile kaleyi terk eden şövalyelerin üstadı L'isle d'Adam padişah tarafından kabul edildi. Büyük üstat tahliyenin güvenli biçimde düzenlenişinden ötürü Sultan'a teşekkür etti.

Tarikatın elinde mühim bir rehine grubu vardı: Cem Sultan'ın torunları. Hıristiyanlığı kabul eden bu akrabalara Sultan Süleyman Han çıkış izni vermedi. Şövalyeler de onları teslim etmekte tereddüt etmediler ve bu torunlar idam edildi. Asırlar sonra Avrupa'da kalan torunun soyundan gelenler, Osmanlı hanedanına başvurarak hanedan üyeliklerinin tescilini ve aralarına kabul edilmeyi hanedan reisi durumunda olan Şehzade

Osman Ertuğrul Osmanoğlu'ndan talep ettiklerinde, cevap; "bu akrabalığın geçerli olduğu, ancak Hıristiyanlığı kabul eden üyelerin aralarına kabul edilemeyeceği" biçiminde oldu.

Anlaşma uyarınca Şövalyeler intihar etmek bir yana, tüm silahlarını, değerli eşyalarını ve ünlü Filerimos Meryem Ana İkonası'nı yanlarına alarak gemilerle güvenli bir şekilde adayı terk ettiler ve Malta'ya yerleşip Malta Şövalyeleri oldular.

Şövalyelerin intiharı hikayesinnin Turist rehberleri veya yerel halk tarafından ilgi çekmek için uydurulduğu düşünülmektedir. Bu hikayeyi destekleyen iki durum vardır:

- **Yolun sonunun uçurum olması**: Filerimos'taki çam ağaçlıklı "Çile Yolu" (Golgotha), adanın batı kıyısına bakan çok dik, derin bir uçurumla ve devasa haçla son bulur. Bu coğrafi yapı, intihar hikayeleri için çok uygun bir dekor sunmaktadır.
- **Yunan tarihindeki diğer gerçek olaylar**: Yunanistan tarihinde, Osmanlı kuşatmaları sırasında teslim olmak yerine uçurumdan atlamayı seçen gruplar olmuştur, örneğin 1803'teki ünlü "Zalongo Dansı" efsanesinde, Suliot kadınlarının çocuklarıyla uçurumdan atlaması gibi. Filerimos efsanesi, bu tarz gerçek tarihi trajedilerin şövalyelerle karıştırılarak adaya uyarlanmış bir biçimi olabilir.

Filerimos'taki şövalyeler intihar eğilimli askerler değil, dini yeminlerine sadık, askeri stratejiye önem veren ve Osmanlıya yenildiklerinde teslim olup Malta'da varlıklarını sürdüren asilzadelerdi.